

UCHWAŁA Nr 1637/16
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
z dnia 3 listopada 2016 r.

w sprawie przyjęcia Programu Strategicznego Obszary Wiejskie.

Na podstawie art. 41 ust. 1 i ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz.486), art. 19 ust. 3 i ust. 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 383), Planu Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego przyjętego Uchwałą Nr 1590/11 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2011 roku, zmienioną Uchwałą Nr 905/16 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 23 czerwca 2016 roku, Zarząd Województwa Małopolskiego uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Program Strategiczny Obszary Wiejskie w brzmieniu Załącznika nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2

1. Przyjmuje się treść Komunikatu w sprawie przyjęcia Programu Strategicznego Obszary Wiejskie w brzmieniu Załącznika nr 2 do niniejszej uchwały.
2. Komunikat, o którym mowa w ust. 1, podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Departamentu Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

W nawiązaniu do zapisów art. 41 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa do zadań zarządu województwa należy między innymi wykonywanie strategii rozwoju województwa.

Program Strategiczny Obszary Wiejskie został opracowany w oparciu o Plan Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, przyjęty Uchwałą Nr 1590/11 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2011 roku, zmienioną Uchwałą Nr 905/16 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 23 czerwca 2016 roku.

Program Strategiczny Obszary Wiejskie jest dokumentem programowym o charakterze wykonawczym w stosunku do Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, stanowiącym jej uszczegółowienie w obszarze rozwoju miast i terenów wiejskich.

Program Strategiczny Obszary Wiejskie przygotowany został między innymi w oparciu o:

- zapisy Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020,
- zapisy Planu Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego,
- wnioski i rekomendacje wypracowane podczas warsztatów strategicznych Radnych Województwa Małopolskiego z udziałem Zarządu Województwa Małopolskiego – w lipcu i sierpniu 2012 r.,
- wnioski i rekomendacje wypracowane podczas warsztatów strategicznych Zarządu Województwa Małopolskiego z udziałem Dyrektorów Departamentów Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostek organizacyjnych UMWM – w lipcu 2012 r.,
- wnioski i rekomendacje wypracowane podczas pierwszej tury konsultacji społecznych założeń Programu oraz w oparciu o wyniki naboru projektów za pośrednictwem Banku Projektów Regionalnych (konsultacje od 3 lipca do 21 września 2012 roku),
- wnioski i rekomendacje wypracowane podczas drugiej tury konsultacji społecznych projektu Programu (konsultacje od 4 kwietnia do 10 maja 2013 roku),
- wnioski i rekomendacje wypracowane podczas warsztatów strategicznych Zarządu Województwa Małopolskiego z udziałem Dyrektorów Departamentów Urzędu Marszałkowskiego – we wrześniu 2013 r.,
- wnioski i rekomendacje wypracowane podczas trzeciej tury konsultacji społecznych projektu Programu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (konsultacje od 30 października do 28 listopada 2013 roku).

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju Program Strategiczny Obszary Wiejskie zawiera między innymi:

- diagnozę oraz analizę strategiczną w zakresie głównych procesów i zjawisk zachodzących w obszarze objętym Programem,
- cel główny i cele szczegółowe w nawiązaniu do Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, wraz z określonymi wskaźnikami,
- priorytety oraz działania, precyzujące kierunki interwencji i stanowiące ramy dla konkretnych rozwiązań, między innymi wskazanych w programie przedsięwzięć strategicznych jako przykładowych, potencjalnych projektów realizujących założenia Programu,
- indykatorywny plan finansowy określający nakłady finansowe dla poszczególnych priorytetów oraz nakłady na poszczególne przedsięwzięcia strategiczne, ze wskazaniem potencjalnych źródeł finansowania,
- założenia systemu wdrażania,

- sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych, zgodny z Planem Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020,
- wyniki raportu ewaluacyjnego ex-ante, o którym mowa w art. 15 ust. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w ramach którego dokonano oceny: poprawności i trafności opisu diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej, analizy strategicznej, celu głównego oraz priorytetów, działań i przedsięwzięć strategicznych, a także logiki interwencji i demarkacji; a także informację w zakresie wyników oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Program Strategiczny Obszary Wiejskie obejmuje lata 2016-2020, zatem horyzont czasowy programu nie wykracza poza okres obowiązywania Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Tym samym spełniony jest wymóg art. 16 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Zgodnie z art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju Program Strategiczny Obszary Wiejskie przyjęty zostaje uchwałą Zarządu Województwa Małopolskiego.

Program strategiczny obszary wiejskie



SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
2. DIAGNOZA	8
3. ANALIZA STRATEGICZNA	18
4. CEL GŁÓWNY	20
5. PRIORYTETY, DZIAŁANIA, PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE.....	20

Priorytet 1. Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich..... 22

Działanie 1.1 Poprawa gospodarowania na obszarach wiejskich 22

Przedsięwzięcie 1.1.1 Uporządkowanie przestrzeni wiejskiej poprzez scalanie i wymianę gruntów i inne innowacyjne formy zagospodarowania przestrzeni wiejskiej 22

Przedsięwzięcie 1.1.2 Wspieranie modernizacji obszarów wiejskich poprzez rozwój i odnowę wsi..... 24

Działanie 1.2 Zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi na obszarach wiejskich 25

Przedsięwzięcie 1.2.1 Powszechne retencjonowanie wody na obszarach wiejskich 26

Priorytet 2. Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich..... 27

Działanie 2.1 Zrównoważony rozwój produkcji rolniczej..... 27

Działanie 2.2 Rybactwo śródlądowe 30

Działanie 2.3 Pszczelarstwo..... 31

Działanie 2.4 Gospodarka leśna 32

Działanie 2.5 Rozwój mikroprzedsiębiorstw 32

Działanie 2.6 Wykorzystanie potencjału wytwórczego i przedsiębiorczości społeczności lokalnych

Przedsięwzięcie 2.6.1 Lokalny system żywności o wysokiej jakości..... 34

Przedsięwzięcie 2.6.2 Przeciwdziałanie utracie gruntów rolnych i odłogom 35

Przedsięwzięcie 2.6.3 Powołanie Stowarzyszenia pn. Instytut Rozwoju Obszarów Wiejskich .. 37

Działanie 2.7 Grupy producenckie i inne powiązania kooperacyjne..... 38

Działanie 2.8 Małopolskie gospodarstwa wielofunkcyjne 38

Działanie 2.9 Gospodarcze wykorzystanie potencjału rolniczego i przyrodniczego w Karpatach ... 39

Przedsięwzięcie 2.9.1 Utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej 40

6. PLAN FINANSOWY	41
7. SYSTEM WDRAŻANIA	42
8. SYSTEM MONITOROWANIA PROGRAMU STRATEGICZNEGO.....	45
9. PODSUMOWANIE OCENY EX-ANTE	52
10. PODSUMOWANIE OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	54
11. KONSULTACJE SPOŁECZNE.....	56

1. WPROWADZENIE

1.1 Podstawy prawne (lub faktyczne) uzasadniające potrzebę opracowania dokumentu

Wieloletnią praktyką w krajach Unii Europejskiej jest przygotowywanie średniookresowych programów działań na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Niniejszy program strategiczny wpisuje się w tę praktykę precyzując najważniejsze działania zapisane w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 i nadając im charakter wykonawczy powiązany z budżetem województwa. Opracowany dokument pełni także rolę platformy koordynującej wsparcie kierowane w ramach poszczególnych polityk obszarów wiejskich, w celu możliwie maksymalnego zintegrowania lokalnych społeczności dla ich realizacji. Nie mniej istotny jest także fakt, iż koncentruje się on na dziedzinach i zagadnieniach, w których istnieje możliwość rzeczywistego oddziaływania samorządu województwa małopolskiego na przebieg procesów gospodarczych i społecznych.

1.2 Zakres w jakim dokument realizuje SRWM

Program Strategiczny Obszary Wiejskie jest dokumentem spójnym ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Wpisując się w Obszar 5 Rozwój miast i terenów wiejskich, rozwija przede wszystkim działania:

- **5.2** Rozwój gospodarczy małych i średnich miast i terenów wiejskich
 - **5.2.2** Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich: wdrożenie instrumentów wsparcia dla rozwoju ekologicznego rolnictwa i przetwórstwa oraz marketingu wysokiej jakości produktów żywności regionalnej.
- **5.3** Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym
 - **5.3.3** Zabieganie o wdrożenie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących: przeciwdziałaniu rozpraszaniu zabudowy na obszarach wiejskich; właściwemu gospodarowaniu na obszarach górskich i chronionych.

A ponadto:

- **1.3.4** Wdrożenie mechanizmów stymulujących współpracę przedsiębiorstw z jednostkami badawczo-rozwojowymi i uczelniami w zakresie transferu i absorpcji innowacji oraz nowych technologii;
- **1.3.5** Wsparcie działań związanych z praktycznym zastosowaniem kluczowych technologii, określających specjalizację regionu;
- **1.3.6** Wdrożenie mechanizmów wsparcia finansowego i doradczego dla identyfikowania, wytwarzania, dystrybucji i komercjalizacji małopolskich produktów oraz usług kreatywnych;
- **1.5.4** Wdrożenie efektywnego modelu wsparcia powiązań kooperacyjnych, w tym klastrów;
- **2.1.4** Ochrona tradycyjnej zabudowy regionalnej i układów ruralistycznych;
- **2.1.8** Utrzymanie wielokulturowego bogactwa oraz tożsamości lokalnej i regionalnej szczególnie poprzez wspieranie folkloru, tradycji i sztuki ludowej;
- **2.1.13** Zapobieganie degradacji i ochronę zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu;

- **2.1.14** Zintegrowana ochrona krajobrazu kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie wysokiego poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego;
- **2.3.3** Wdrożenie mechanizmów wsparcia dla rozwoju i upowszechnienia zawodów ginących;
- **2.4.5** Intensyfikacja współpracy pomiędzy podmiotami sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego w zakresie edukacji, promocji oraz poprawy świadomości i postaw obywatelskich w odniesieniu do dziedzictwa regionalnego;
- **6.1.1** Ochrona zasobów wodnych: ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się do wód podziemnych, powierzchniowych i gleb; systemy zaopatrzenia w wodę i optymalizacji zużycia wody;
- **6.1.2** Poprawa jakości powietrza: wzrost poziomu wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- **6.1.6** Ochrona i zachowanie środowiska przyrodniczego: ochrona różnorodności biologicznej oraz zrównoważone użytkowanie jej elementów; zapewnienie ciągłości istnienia gatunków i stabilności ekosystemów; przywracanie do stanu właściwego zasobów i składników przyrody; wsparcie dla działań służących wykorzystaniu potencjału obszarów chronionych;
- **6.2.5** Kształtowanie, promocja postaw, aktywna edukacja na rzecz zdrowego stylu życia oraz wspieranie produkcji zdrowej żywności;
- **7.3.2** Rozwój współpracy regionalnej w wymiarze krajowym, w szczególności z regionami sąsiedzkimi;
- **7.4.1** Sprawny i skuteczny marketing regionalny w wymiarze krajowym i zagranicznym oparty na jednolicie zidentyfikowanej marce Małopolska;

Uwarunkowania polityki rolnej wynikające z innych dokumentów programowych

1.3 Uwarunkowania zewnętrzne

Zobowiązania międzynarodowe wynikające z członkostwa Polski w strukturach UE

Z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej Polska zobowiązała się do przestrzegania wspólnych zasad organizowania życia społecznego i gospodarczego. 3 marca 2010 r. Komisja Europejska przedstawiła Strategię „Europa 2020” - program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji),
- rozwój zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej),
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

Podstawowymi instrumentami realizacji celów strategii, są opracowywane przez państwa członkowskie UE Krajowe Programy Reform oraz przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych. Jedną z nich jest „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, która określa ramy mające umożliwić osiągnięcie pożądaných wyników w zakresie efektywnego korzystania z zasobów, w takich obszarach jak: energia, zmiana klimatu, badania i innowacje, przemysł, transport, rolnictwo, rybołówstwo oraz polityka ochrony środowiska.

Wspólna Polityka Rolna (WPR)

Główne cele WPR, określone w Traktacie Rzymskim, pozostały niezmiennie przez lata. Jednak kurs reform WPR podjętych we wczesnych latach 90. doprowadził do powstania całkowicie nowej struktury tej polityki. Podjęte wyzwania wiązały się ze zdolnością produkcyjną rolnictwa, jego zwiększającą się różnorodnością i zróżnicowaniem obszarów wiejskich wynikającym z kolejnych rozszerzeń Unii oraz wymaganiami jej mieszkańców odnośnie środowiska, bezpieczeństwa żywnościowego i jakości żywności, zdrowego odżywiania się, zdrowia zwierząt oraz ich dobrostanu, jak również zdrowia roślin, zachowania krajobrazu wiejskiego, różnorodności biologicznej i zmiany klimatu. Równocześnie uległy znacznej zmianie instrumenty osiągnięcia wspomnianych celów. Obecnie podzielone są one na dwa wzajemnie się uzupełniające filary, z których pierwszy obejmuje roczne płatności bezpośrednie oraz środki rynkowe, natomiast drugi, wzmocnienie i potwierdzenie polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Wprowadzenie płatności bezpośrednich stanowiło impuls do stałych reform prorynkowych, zwiększających konkurencyjność sektora rolniczego poprzez zachęcanie rolników do dostosowania się do warunków panujących na rynku. Płatności bezpośrednie niezwiązane z wysokością produkcji stanowią podstawowe wsparcie dochodu oraz dostarczają wsparcia dla podstawowych dóbr publicznych, których potrzebuje europejskie społeczeństwo.

Rozwój obszarów wiejskich z kolei ma na celu poprawę konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. II filar WPR obejmuje:

- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Poprawę konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
- Poprawę organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Polityka Państwa

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe (wraz z szacunkowymi wielkościami potrzebnych środków finansowych).

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne: *Sprawne i efektywne państwo*, *Konkurencyjna gospodarka*, *Spójność społeczna i terytorialna*, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. W ramach wymienionych obszarów, zostały wskazane priorytetowe kierunki

interwencji zmierzające do zwiększenia konkurencyjności i modernizacji sektora rolno-spożywczego. Uwzględniono także działania sprzyjające tworzeniu warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich.

Celem głównym Strategii jest *wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.*

Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa została przyjęta przez Komisję Europejską 23 maja 2014 r. Dokument ten określa kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.:

- cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym wraz z podstawowymi wskaźnikami,
- opis stopnia uzupełniania się działań finansowanych z Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa,
- układ programów operacyjnych,
- zarys systemu finansowania oraz wdrażania.

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020

Idea tworzenia dokumentów strategicznych zawierających plany rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa do 2020 r. realizowana była jednocześnie na poziomie Unii Europejskiej oraz kraju. W 2009 r. Rada Ministrów podjęła decyzję o opracowaniu dziewięciu zintegrowanych strategii rozwoju, które będą stanowiły wkład, a zarazem realizowały Strategię Rozwoju Kraju 2020 r. oraz Długookresową Strategię Rozwoju Kraju do 2030 r. Spośród dziewięciu zintegrowanych strategii rozwoju jedna dotyczy rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa.

Głównym celem Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa (SZRWRiR) jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2020 r., co pozwoli właściwie zaadresować zakres interwencji publicznych finansowanych ze środków krajowych i wspólnotowych. Długookresowy cel główny działań służących rozwojowi obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa zdefiniowano w strategii w następujący sposób: *"poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju"*. Realizacji tego celu w perspektywie 2020 r. mają służyć działania ujęte w następujących pięciu celach szczegółowych:

- Cel 1 – Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich;
- Cel 2 – Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej;
- Cel 3 – Bezpieczeństwo żywnościowe;
- Cel 4 – Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego;
- Cel 5 – Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.

SZRWRiR jest dokumentem, w którym wyznaczone zostały kierunki działań finansowanych lub współfinansowanych ze środków publicznych, zarówno krajowych jak i unijnych, które zostały

określone przez pryzmat zasobów i funkcji jakie pełnią obszary wiejskie, rolnictwo i rybactwo w Polsce. Dotyczą one pięciu kluczowych zagadnień, tj. kapitału ludzkiego, jakości życia, bezpieczeństwa, konkurencyjności rolnictwa i środowiska.

1.4 Uwarunkowania wewnętrzne

Program Ochrony Środowiska Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020 (POŚ)

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska jest równocześnie Programem Strategicznym Ochrona Środowiska, który realizuje Strategię Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Określa on przedsięwzięcia strategiczne niezbędne dla zapewnienia dobrego stanu środowiska województwa małopolskiego, dla których definiuje skale realizacji, spodziewane efekty, konieczne mechanizmy prawno-ekonomiczne i przewidywane środki finansowe.

Głównym celem Programu jest: „Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz ochrona zasobów środowiska dla rozwoju Małopolski”. W ramach przedsięwzięć strategicznych, przyjęto następujące priorytety ekologiczne, wpływające na poprawę stanu środowiska:

- poprawa stanu powietrza,
- poprawa stanu wód i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz ochrona przed powodzią,
- uporządkowanie gospodarki odpadami.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (PZPWM)

Do zadań samorządu województwa należy kształtowanie i prowadzenie regionalnej polityki przestrzennej. Podstawowym instrumentem tej polityki jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego przyjęty przez Sejmik Województwa Małopolskiego w 2003 r.

Głównym zadaniem PZWM jest określenie celów oraz zasad i kierunków gospodarowania przestrzenią województwa, które stanowią rozwinięcie polityki regionalnej, określonej w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego. Ważnym zadaniem jest także stworzenie optymalnych warunków przestrzennych do realizacji przyjętych w SRWM priorytetów inwestycyjnych, jak również programów krajowych i wojewódzkich.

Cel generalny zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego to: „*Harmonijne gospodarowanie przestrzenią, jako podstawa dynamicznego i zrównoważonego rozwoju województwa*”. Poniżej zestawiono cele strategiczne stawiane poszczególnym komponentom polityki przestrzennej dotyczące rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich:

- przeciwdziałanie chaotycznej suburbanizacji,
- tworzenie warunków do poprawy jakości życia i rozwoju zrównoważonego,
- wykorzystanie możliwości i szans tkwiących w zagospodarowaniu przestrzennym,
- dążenie do dalszej intensyfikacji rozwoju najbardziej aktywnych gospodarczo obszarów z równoczesnym przełamywaniem impasu gospodarczego obszarów wymagających aktywizacji,
- ekologizacja produkcji rolnej.

Poszczególnym celom strategicznym Planu przypisane zostały cele operacyjne. Dla celu strategicznego - „Ekologizacja produkcji rolnej” przyjęto następujące cele operacyjne:

- dostosowanie działań do zróżnicowanych warunków produkcji rolnej zwłaszcza pomiędzy północną i południową częścią województwa,
- utrzymanie i rozwój wielofunkcyjności rolnictwa.

Kolejnym poziomem Planu są kierunki działań, jakie należy podjąć dla osiągnięcia założonych celów operacyjnych. W zakresie rolnictwa celami tymi są:

- poprawa struktury agrarnej ze szczególnym uwzględnieniem północno – wschodniej części województwa,
- scalanie i powiększanie powierzchni gospodarstw, scalanie i nowy układ dróg rolniczych na terenach znajdujących się w zasięgu budowy inwestycji liniowych (np. autostrada, droga szybkiego ruchu, trasa kolejowa),
- punktowe scalanie i wymiana gruntów w obszarach o największym rozdrobnieniu działek,
- poprawa infrastruktury rolniczej w tym głównie utwardzenie dróg – dotyczy praktycznie całego województwa, a zwłaszcza obszarów objętych powodziami,
- transformacja gruntów ornych na łąki w południowej części województwa, a zwłaszcza w otulinach parków narodowych i na obszarze parków krajobrazowych,
- wprowadzenie w przestrzeni zadrzewień i zakrzewień śródpolnych w celu ochrony gleb przed erozją i wpływem biogenów do rzek,
- wspieranie programu rolnośrodowiskowego poprzez wdrożenie pakietów PROW.

2. DIAGNOZA

Obszary wiejskie w Małopolsce podlegają w ostatnich latach dynamicznym przemianom gospodarczym, społecznym i przestrzennym, stymulowanym przez procesy inwestycyjne. Na tym tle, postępującej zmianie ulega rola rolnictwa w rozwoju obszarów wiejskich¹.

W 2014 r. obszary wiejskie Małopolski zamieszkiwało 1730,7 tys. osób, tj. 11.3 % ludności wiejskiej Polski, co plasowało ją na drugim miejscu po województwie mazowieckim. Liczba ludności na obszarach wiejskich systematycznie wzrasta, głównie dzięki wysokim migracjom z miast oraz dodatniemu przyrostowi naturalnemu.²

W ogólnej powierzchni województwa małopolskiego wynoszącej 15 183 km², w 2014 r. powierzchnia ogólna użytkowanych gruntów zajmowała 649 894 ha, czyli 45,77% całego obszaru. Małopolskie rolnictwo charakteryzuje się bardzo dużym rozdrobnieniem – z całkowitej liczby 137 329 gospodarstw rolnych, 4 302 gospodarstwa posiadały do 1 ha włącznie powierzchni użytków rolnych (były to wyłącznie gospodarstwa indywidualne). Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne wyniosła 3,94 ha, a w gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha UR – 4,03 ha.³

¹ Bański J., Janicki W., Bednarek-Szczepeńska M., Czapiewski K., Mazur M., 2009. Ocena wpływu instrumentów polityki spójności oraz wspólnej polityki rolnej na rozwój społeczny i gospodarczy obszarów wiejskich w województwie małopolskim „Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju - etap I. UMWM, Kraków.

² Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. 2015. Województwo Małopolskie 2015. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.

³ Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych, 2015. Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie małopolskim w 2014 r. Urząd Statystyczny w Krakowie.

Struktura agrarna

Cechą charakterystyczną produkcji rolnej jest jej uzależnienie od warunków przyrodniczych, takich, jak: jakość gleb, klimat, wysokość usytuowania pól uprawnych, nachylenie stoków itd. Największe zróżnicowanie ww. warunków, a także części szeroko rozumianych warunków ekonomicznych, dotyczy województw usytuowanych na południu kraju, a zwłaszcza Małopolski. Zróżnicowanie to decyduje o strukturze, intensywności i poziomie produkcji, upośledzając nasz region w zakresie możliwości towarowej produkcji rolnej. Obok województwa śląskiego, to tu właśnie jest najniższa średnia powierzchnia obszarowa gospodarstw, działki rolnicze szczególnie w górach i na pogórzu są bardzo rozdrobnione i rozproszone terytorialnie. W wyniku postępujących przemian, Małopolska a szczególnie jej południowa część, w ostatnich 20 latach przeobraziła się z regionu „głodu ziemi”, w region borykający się z problemami w racjonalnym jej zagospodarowaniu i użytkowaniu.

Zabiegiem geodezyjno-urzędniowym, porządkującym ład struktury agrarnej, jest scalenie i wymiana gruntów, stanowiące podstawę do całościowego rozwoju wsi, w tym gospodarstw rolnych, ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, a także do likwidacji negatywnych skutków inwestycji liniowych na strukturę przestrzenną obszarów rolniczych. Najistotniejszym zadaniem jest poprawne i celowe wskazanie obszarów o największych potrzebach przeprowadzenia tego typu zabiegów. Należy przy tym uwzględnić zainteresowanie mieszkańców wyrażone w zebranych podpisach pod stosownym wnioskiem, użytkowanie gruntów rolnych, gospodarowania gruntami leśnymi oraz całościową strukturę agrarną.

Retencjonowanie wód

Województwo małopolskie znajduje się w obszarze dorzeczy Wisły i Dunajca. Ponadto 2/3 obszaru województwa znajduje się na terenie Karpat. Górskie tereny Karpat charakteryzują się intensywniejszymi niż w innych rejonach Polski procesami erozji. Wiąże się to przede wszystkim z większymi, częstszymi i bardziej intensywnymi opadami atmosferycznymi oraz większym pochyleniem powierzchni terenu. Najsilniej erodowane są przede wszystkim gleby orne, ponieważ w pewnych okresach nie są pokryte roślinnością. Oprócz erozji wodnej występuje tu również erozja wietrzna. Wody opadowe powodują zarówno erozję powierzchniową, liniową, jak też osuwiskową.

W latach 2004-2014, według monitoringu Oddziału Karpackiego Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego praktycznie cały obszar regionu dotknęła susza hydrologiczna, szczególnie w latach 2012 – 2013. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że zdecydowanie najniższe wydajności źródeł oraz najniższe położenie zwierciadła wód podziemnych obserwowano w 2012 i 2013 r. Analizując wyniki obserwacji w punktach o krótkim okresie badań można również stwierdzić że ww. lata były najbardziej suchymi w okresie działalności sieci obserwacyjno – badawczej wód podziemnych na terenie Karpat i zapadliska przedkarpackiego. Średnie roczne wartości tych parametrów hydrologicznych za rok 2012 także osiągnęły najniższe wartości. Potwierdzeniem wystąpienia suszy hydrologicznej był zanik wydajności w kilku źródłach od jesieni 2012 r.

W odniesieniu do zjawiska suszy hydrogeologicznej, Małopolski Urząd Wojewódzki, na wniosek urzędów gmin (miast), po zajęciu stanowiska Oddziału Karpackiego Państwowego Instytutu Geologicznego- Państwowego Instytutu Badawczego w Krakowie wydał w latach 2014-2015, 9 zaświadczeń potwierdzających, iż na terenie ww. gmin wystąpiła susza hydrogeologiczna: Dobra

(lata 2012-2013), Andrychów (lata 2012-2013), Jordanów (lata 2012-2013), Gorlice (lata 2011-2013), Lipinki (lata 2012-2013), Tymbark (lata 2012-2013), Mszana Dolna (lata 2011-2014), Łużna (lata 2011-2013), Podegrodzie (lata 2011-2014).

Jednocześnie rozpatrując lata 2004 - 2014 pod względem wystąpienia zjawiska suszy rolniczej, to w roku 2006 objęte nią zostały praktycznie wszystkie powiaty województwa. Wartość strat powstałych w uprawach rolnych oszacowano wówczas na łączną kwotę 120 432 tys. zł. W 2008 r. susza rolnicza wystąpiła w powiecie krakowskim. Straty w uprawach rolnych oszacowano na kwotę 11 tys. zł.

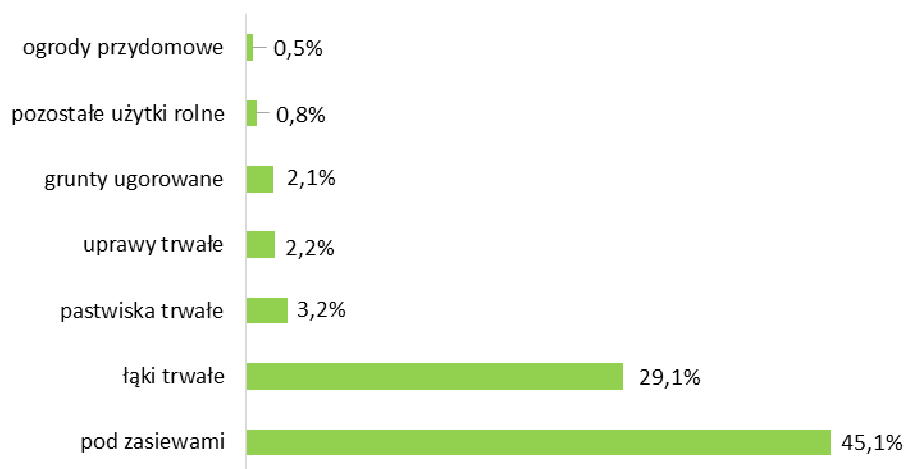
W projekcie Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Górnej Wisły opracowanym przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, w wyniku przeprowadzonych analiz i obliczeń, na podstawie dostępnych historycznych danych pomiarowych hydrologiczno-meteorologicznych oraz map glebowo rolniczych, nie stwierdzono występowania zjawiska długotrwałej suszy w obszarze regionu wodnego Górnej Wisły. Jednak, zwłaszcza w okresie letnim lokalnie występowały niedobory wody i epizody susz w ubiegłych latach.

Produkcja roślinna

Rolnictwo przez stulecia było podstawowym sektorem gospodarki a duża część mieszkańców wsi utrzymywała się z pracy w gospodarstwach rolnych. Jednakże w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat sytuacja ta uległa zasadniczym zmianom. Rolnictwo przestało odgrywać wiodącą rolę w gospodarce regionu i rozwoju obszarów wiejskich. Procesy dezagraryzacyjne w płaszczyźnie produkcyjnej i ekonomicznej dotyczą głównie subregionów położonych wokół miast. Nie odnosi się to jednak do gmin o ziemi najwyższej jakości (gminy powiatów krakowskiego, proszowickiego i miechowskiego), na terenie których tradycyjnie prowadzona jest intensywna produkcja warzywnicza.

W 2014 r. ogólna powierzchnia użytkowanych gruntów zajmowała 39,45% całego obszaru województwa małopolskiego. Użytki rolne w dobrej kulturze stanowiły 82%, z czego 34,9% to łąki i trwałe (udział w poszczególnych częściach województwa jest mocno zróżnicowany), a 1,8% sady (największy udział na południu małopolski, w rejonach tradycyjnie sadowniczych - Nowy Sącz, Limanowa, Łącko, Podegrodzie i Raciechowice) (wykres 1.).

Wykres 1. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w Małopolsce w 2014 r.



Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych z GUS

Produkcja zwierzęca

Województwo Małopolskie jest regionem, który jako jedyny w Polsce można określić jako obszar górski. Wynika to z faktu, iż dwie trzecie województwa to góry i pogórze. Kluczowe dla tak zlokalizowanego rolnictwa jest zwiększenie pogłowia zwierząt przeżuwających. Przemiany gospodarcze, jakie nastąpiły w Polsce po roku 1989, doprowadziły do gwałtownego spadku pogłowia owiec i upadku gospodarki pasterskiej. Malownicze niegdyś górskie polany śródleśne podlegając sukcesji roślinnej traciły swoje walory krajobrazowe. Według szacunków w ostatnim trzydziestolecu blisko 30 % polan w Tatrach i Beskidach zarosło lasem, a dalsze 30% skazane jest na zniknięcie. Postępujący zanik hal i polan górskich oraz muraw z gatunkami endemicznymi przyczynił się do znacznego spadku bioróżnorodności środowiska, a także utraty historycznie utrwalonych walorów krajobrazowych i kulturowych. Negatywnym skutkiem postępującego procesu były zmiany w społecznościach wiejskich, żyjących dotychczas z wypasu. Z tradycyjnego zawodu bacy czy juhasa-pasterza zrezygnowało wielu fachowców, szukając zajęcia w innych gałęziach gospodarki. Wraz z wypasem zanikały również kultywowane od wieków tradycje i zwyczaje pasterskie. Z krajobrazu górskich hal i polan wyeliminowane zostały w znacznej mierze budowle związane z tym typem gospodarki – *bacówki*, *szafasy pasterskie* i *górskie letniki* – gospodarstwa, związane z gospodarką pastersko-sianokośną.

W 2014 roku zmniejszyło się w stosunku do roku poprzedniego pogłowienie bydła (o 0,7%) oraz pogłowienie owiec (o 9,1%). Mimo spadku, udział Małopolski w krajowym pogłowieniu owiec był najwyższy i wyniósł 28,7%.

Wsparcie tradycyjnego chowu zwierząt gospodarskich, w tym również ras zachowawczych często utrzymywanych w gospodarstwach drobnotowarowych, może być przykładem wprowadzenia w życie koncepcji rolnictwa zrównoważonego, czyli dostosowania intensywności produkcji, do realiów funkcjonowania małych gospodarstw przy jednoczesnej intensyfikacji agrobiologicznej, wykorzystującej prawa przyrodnicze. Rodzime (lokalne) rasy zwierząt gospodarskich kształtowały się na przestrzeni wieków, adoptując się do lokalnych, surowych niejednokrotnie warunków środowiskowych. Ich niższą użytkowość rekompensują innymi korzystnymi cechami, np. dużą odpornością na choroby, długowiecznością, wysoką płodnością czy plennością, dobrymi cechami matecznymi czy też dobrym wykorzystaniem paszy. Jednym ze sposobów zatrzymania niekorzystnych tendencji spadku pogłowia zwierząt gospodarskich może być wyeksponowanie ich znaczenia w kulturze rolnej regionu np. tradycyjny wypas zwierząt w wyższych partiach gór.

Działania wspierające chów i hodowlę zwierząt trawożernych, powinny objąć przede wszystkim obszary górskie i pogórskie zlokalizowane na terytorium województwa, w których stan populacji bydła i owiec (w tym ras miejscowych) jest dość liczny.

Na terenie województwa można wyróżnić dwie podstawowe gałęzie rybactwa, tj. rybactwo stawowe i rybactwo rzeczne, prowadzone na zbiornikach zaporowych. Według szacunków w Małopolskich rzekach bytują 44 rodzime gatunki ryb. Największe znaczenie dla gospodarki rybackiej w Małopolsce ma chów i hodowla karpi oraz pstrągów tęczowych. W 2014 r. na terenie województwa znajdowało się 40 obwodów rybackich o łącznej powierzchni ok. 10 tys. ha, w których gospodarkę rybacką prowadziło 7 użytkowników rybackich. Natomiast powierzchnia użytkowa pod stawami ziemnymi szacowana była na 4 277 ha. Gospodarstwa rybackie borykają się z wieloma problemami, do najistotniejszych z nich zaliczyć można brak wody o odpowiedniej jakości czy sezonowość sprzedaży (związaną z okresem świąt). Rozwój szeroko pojętego rybactwa śródlądowego

ma istotny wpływ nie tylko na rozwój ekonomiczny, ale również pozytywny wpływ na środowisko naturalne oraz pielęgnowanie lokalnych tradycji. Działania wspierające rozwój rybactwa, powinny skupiać się na zwiększaniu całorocznej konsumpcji ryb.

Ważną dziedziną działalności gospodarczej jest także pszczelarstwo. Pszczoły są jednym z głównych czynników plonotwórczych w rolnictwie, gdyż ponad 70% gatunków roślin jest zapylanych przez te owady. Z badań prowadzonych na uprawach wynika, że do optymalnego zapylenia roślin potrzeba dwa razy więcej zapylaczy niż obecnie występuje, a w niektórych rejonach nawet czterokrotnie więcej. Według danych z organizacji pszczelarskich, w 2014 r. w Małopolsce znajdowało się 121 576 rodzin pszczelich oraz 6 650 pszczelarzy. Zdecydowaną większość stanowiły pasieki średnie od 21 do 50 rodzin (ok. 35 %) i małe do 20 rodzin (ok. 22 %). Małopolska miała najwięcej, bo 8 rodzin pszczelich na 1 km². Jest to niezwykle ważne, gdyż odpowiednia ilość rodzin pszczelich w danym rejonie jest warunkiem zachowania bioróżnorodności w naturze i pozwala na właściwe zapylenie roślin entomofilnych.⁴

Potencjał rolniczy gruntów odłogowanych

Skutkiem postępującej redukcji inwentarza trawożernego są znaczne problemy z rolniczym zagospodarowaniem ziemi. Występujące subregionalnie bardzo niskie stany pogłównia bydła oraz owiec, powodują degradację trwałych użytków zielonych, które będąc w strefie bezrolnej stosunkowo szybko ulegają zakrzaczeniu i nieplanowanemu zalesieniu.

W ostatnich latach w województwie małopolskim na znaczeniu przybiera kwestia utrzymania i poprawy jakości bazy produkcyjnej rolnictwa. Badania dotyczące zmian sposobów użytkowania gruntów wykazały, iż w okresie 1987-2010 sukcesywnie zmniejszała się powierzchnia użytków rolnych na korzyść terenów leśnych oraz zurbanizowanych. Zaniechanie użytkowania rolniczego na części obszarów przyczyniało się początkowo do powstawania nieużytków, które następnie zamieniły się w grunty leśne.

Porzucanie gruntów rolnych wiąże się jednak nie tylko ze zwiększaniem lesistości, ale również ubożeniem biocenozy oraz coraz częściej obserwowanym rozpowszechnianiem się roślin obcego pochodzenia (np. nawłocie, czy też barszcz Sosnowskiego). Procesy te zwłaszcza w momencie, gdy nie są kontrolowane należy ocenić negatywnie. Przyczyniają się one do niszczenia krajobrazu oraz wpływają na obniżenie samowystarczalności żywnościowej województwa.

Zgodnie z nowymi wyzwaniem WPR na lata 2014-2020 konieczne jest zachowanie bezpieczeństwa żywnościowego oraz ochrona środowiska. Kluczowe znaczenie ma więc utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej, służące zachowaniu ich w gotowości do produkcji.

Olbrzymia i wydaje się narastająca biomasa roślinna rosnąca na odłogowanej ziemi, jak również wokół dróg lokalnych, cieków wodnych, zagród itp. stanowi subregionalnie znaczący potencjał energetyczny. Jego wykorzystanie, wsparte stosownymi technologiami i programami pomocowymi przyczynić się może do produkcji czystej ekologicznie energii elektrycznej i ciepłej, a także zwiększenia lokalnego potencjału gospodarczego i utworzenia nowych miejsc pracy. Działania te mogą mieć również bezpośredni, pozytywny wpływ na ład przestrzenny, kształtowanie krajobrazu kulturowego Małopolski i klimat. Podobne korzyści dla gospodarki regionu może przynieść zagospodarowanie odpadów pochodzących z produkcji zwierzęcej.

⁴ Semkiw P., 2014. Sektor pszczelarski w Polsce w 2014 roku. Instytut Ogrodnictwa Oddział Pszczelarstwa, Puławy.

Problem słabego wykorzystania materii organicznej na cele energetyczne dotyczy, także w dużej mierze części lasów, w których (lokalnie) narastają odpady drzewne pochodzące z wiatrołomów i zalega drobne drewno pochodzące z przecinki czy powstrzymywania sukcesji lasu. Wzorem „starych krajów UE-15” duży potencjał energetyczny, należy także upatrywać w zakładaniu tzw. przejściowych lasów energetycznych (np. na 20 lat) oraz w uprawie na gruntach rolniczych specjalnych, wydajnych roślin produkowanych na cele energetyczne.

Gospodarka leśna

Lasy w naszej strefie klimatyczno-geograficznej są najmniej zniekształconą formacją przyrodniczą. Stanowiąc niezbędny czynnik równowagi ekologicznej, są jednocześnie formą użytkowania gruntów, która zapewnia produkcję biologiczną, przedstawiającą wartość rynkową. Lasy są dobrem ogólnospołecznym, kształtującym jakość życia człowieka. W latach 1945-2012 struktura gatunkowa polskich lasów uległa istotnym przemianom, wyrażającym się między innymi zwiększeniem udziału drzewostanów z przewagą gatunków liściastych dzięki czemu wykorzystywane są lepiej możliwości produkcyjne siedlisk leśnych.

W 2014 r. na terenie Małopolski lasy zajmowały powierzchnię 435 300 ha (245 600 ha lasy publiczne, 189 700 ha lasy prywatne) z przewagą drzewostanów iglastych, których udział powierzchniowy wynosił 62% (w tym: jodłowe - 22 %, sosnowe – 32 %), z kolei drzewostany liściaste zajmowały 38 % powierzchni lasów (z wyraźną dominacją buka – 27 %). Lesistość województwa małopolskiego wynosi 28,7 %.

Działalność pozarolnicza

Dominującym źródłem dochodów w gospodarstwach domowych na wsi stały się w ostatnich latach transfery społeczne, następnie – dochody z pracy poza rolnictwem, a dopiero na trzecim miejscu – z działalności rolniczej. Dzięki skróceniu czasu dojazdu oraz poprawie dostępności i jakości usług świadczonych w ośrodkach wyższego rzędu, zahamowana została marginalizacja obszarów peryferyjnych – o najniższej dostępności komunikacyjnej oraz najgorszej dostępności do usług publicznych. W związku z powyższym na terenach charakteryzujących się potencjałem produkcyjnym, stopniowo wzrasta konkurencyjność rolnictwa – głównie dzięki specjalizacji oraz powiązaniu produkcji rolnej z dostępnością i transferem usług. Z drugiej strony, w wyniku zwiększenia możliwości zatrudnienia poza rolnictwem – na skutek lepszych warunków mobilności przestrzennej i zawodowej, następuje poprawa poziomu życia mieszkańców wsi.

Społeczeństwo zaczęło postrzegać działalność rolniczą, poza znaczeniem czysto produkcyjnym, jako ważny element dostarczania dóbr publicznych wyższego rzędu. Preferuje się model gospodarstwa łączący w sobie wiele funkcji pozarolniczych, w tym: środowiskowych, edukacyjnych (proekologicznych, kulturowych), usługowych i społecznych. Wielofunkcyjny rozwój gospodarstw stwarza szansę zwiększenia dochodów, jak i tworzenia nowych stanowisk pracy. W istocie chodzi o wspieranie szeroko rozumianej przedsiębiorczości rolniczej, przemysłu lokalnego i turystyki, a zatem o alternatywne źródła dochodów gospodarstw rolnych. Przesłanką do utrzymania dotychczasowych i rozwoju nowych miejsc pracy jest bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe regionu.

Przeważającym typem gospodarstw w Małopolsce są drobne gospodarstwa rodzinne. Stosowane przez nie ekstensywne oraz tradycyjne metody produkcji, sprzyjają zachowaniu wielu

gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk, które stały się rzadkie lub przestały istnieć w regionach gdzie rozwój rolnictwa spowodował intensyfikację produkcji towarowej. Różnorodność biologiczna województwa małopolskiego jest unikatowa w skali kraju oraz Europy. Współistnienie przestrzeni produkcyjnej zachowującej oraz pielęgnującej walory przyrodnicze regionu, stanowi istotny zasób gospodarczy i może to stać się źródłem przewagi komparatywnej na rynku krajowym, jak i międzynarodowym.

Produkty lokalne

Pozornie wadliwą strukturę agrarną oraz tradycyjne formy gospodarowania w województwie małopolskim, powszechnie uważane za archaiczne i niewydolne, należy wykorzystać jako warunki pozwalające na rozwój krótkich łańcuchów produkcji i dystrybucji żywności, co w konsekwencji wpłynie na zwiększenie odporności regionu na załamanie rynku i utrzymanie bezpieczeństwa żywnościowego Małopolski oraz może stanowić cenne narzędzie wsparcia lokalnej i regionalnej gospodarki. Produkcja żywności wysokiej jakości jest odpowiedzią na popyt rynku. Wraz ze wzrostem stopy życiowej zwiększa się liczba świadomych konsumentów, którzy zainteresowani są nie tylko walorami smakowymi, ale również zwracają uwagę na sposób wytwarzania żywności tj. m. in. wykorzystanie procesów niestanowiących zagrożenia dla środowiska, zdrowia ludzi, roślin ani dla zdrowia i dobrostanu zwierząt.

W województwie małopolskim występują szczególne warunki do rozwoju rynku produktów lokalnych. Z jednej strony istnieją bogate tradycje kulinarne i przetwórcze, charakterystyczne dla poszczególnych grup etnograficznych, a z drugiej – duża liczba małych podmiotów gospodarczych zorientowanych na rozwój nisz rynkowych. Rozwiązaniem zwiększającym opłacalność gospodarowania dla podmiotów dorobnotowarowych, może być zatem wytwarzanie produktów żywnościowych wysokiej jakości z wykorzystaniem tradycyjnych receptur i metod przyjaznych dla środowiska. Ten typ gospodarowania oraz naturalne przetwórstwo są jednymi z podstawowych kierunków rozwoju rolnictwa Małopolski i jednymi z głównych czynników budujących jego konkurencyjność na rynku regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Bogate zasoby dziedzictwa kultury rolnej i tradycji przetwórczych, otwierają szerokie możliwości eksportu żywności tradycyjnej. Konkurencyjny charakter gospodarki opartej na bogatych zasobach produktów tradycyjnych i regionalnych oraz walorach krajobrazu umożliwi tworzenie lokalnych miejsc pracy w sferze dziedzictwa kulturowego wsi i przemysłów czasu wolnego.

Potencjał produkcyjny rolnictwa towarowego

Mieszkańcy małopolskich wsi bardzo dobrze odnajdują się i identyfikują z wsią traktując ją jako atrakcyjne miejsce do życia (zwłaszcza we wsiach górskich i w pobliżu miast) lecz coraz to słabiej identyfikują swój byt ekonomiczny z rolnictwem i produkcją rolną. Rolnicy z Małopolski są mało zainteresowani międzysąsiedzką, branżową współpracą i tworzeniem różnych form wzajemnej pomocy i współpracy produkcyjnej i ekonomicznej. W szczególności zasada ta dotyczy gęsto zaludnionych subregionów. Aktualnie zachodzące przemiany na wsi utrudniają funkcjonowanie pojedynczym podmiotom, zwłaszcza tym, które nie mają wystarczającego potencjału i możliwości oddziaływania na rynek i konsumentów. Na całym świecie współpraca rolników stanowi istotny element zdobywania rynku. Doświadczenia innych państw wskazują, że grupy zrzeszonych producentów odgrywają również doniosłą rolę w poprawie struktury agrarnej i funkcjonowaniu

rynków poszczególnych produktów. Efektywniejszy system zachęt do zrzeszania się rolników posiadających małe gospodarstwa, często wbrew ich niechęci, stanowi jedyny efektywny sposób na wzrost ich dochodowości.

Warunki gospodarcze Małopolski wynikające ze struktury gruntów rolnych podpowiadają, by w wyniku wspólnych działań znajdować możliwości bardziej efektywnego zbytu produkcji, co w istniejącej rzeczywistości rynkowej staje się kwestią priorytetową. Mimo, iż stosunkowo trudno jest skupić w jeden organizm kilkuset niewielkich producentów nienawykłych do myślenia kategoriami nowoczesnego przedsiębiorstwa, operującego całą gamą technik marketingowych, istnieje dla tych małych gospodarstw tylko jedna alternatywa: działać wspólnie lub sukcesywnie rezygnować z działalności rolniczej.

Oczekiwanym wynikiem wspólnie podejmowanych przez producentów rolnych wysiłków jest uzyskanie rzeczywistego wpływu na kształt tworzącego się ciągle rynku artykułów rolnych i zdobycie znaczącego w nim udziału – jest to najważniejszy cel aktywności gospodarczej, dający nadzieję na powodzenie i zyski także w przyszłości. Jednak są też pozytywne przykłady współpracy sadowników, producentów warzyw oraz górali prowadzących od lat wypas wspólnotowy owiec.

W 2014 na terenie województwa małopolskiego działało 5 wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw oraz 6 uznanych organizacji. W porównaniu z rokiem 2013 liczba grup producentów rolnych wzrosła z 13 do 19, co plasuje Małopolskę na 15. miejscu w Polsce pod tym względem. Z 19 wpisanych do rejestru grup producentów rolnych 43% grup prowadziło działalność jako spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, 42% w formie spółdzielni, pozostałe 15% to zrzeszenia. Najwięcej członków skupiały grupy producentów tytoniu (764 członków), świń (61), ziarna zbóż i nasion roślin oleistych (48) oraz drobiu (15).

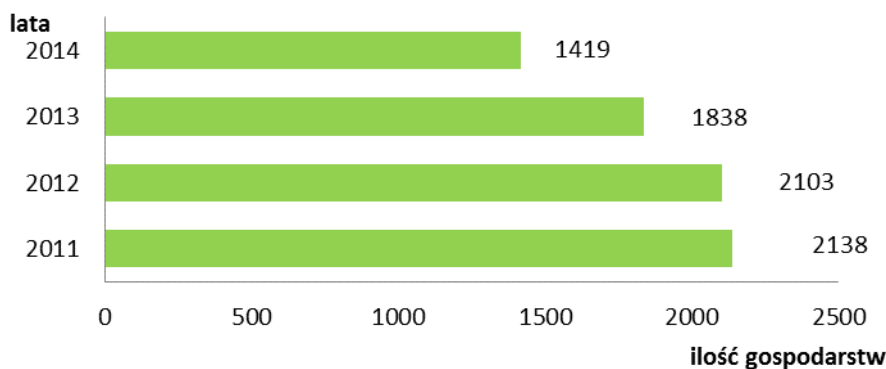
Rolnictwo ekologiczne

Kolejne reformy polityki rolnej UE dążyły do wprowadzania instrumentów mających na celu wspieranie działalności realizowanej zgodnie z wymogami ekorozwoju. Wytworzone narzędzia legislacyjne i finansowe WPR zostały w dużej części ukierunkowane na rozwój zrównoważony obszarów wiejskich, w tym na bezpieczeństwo żywności oraz aktywną ochronę środowiska. Działania wdrażane w województwie małopolskim powinny zatem zmierzać do zapewnienia właściwych proporcji pomiędzy naturą a gospodarką w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie warunków bytowych, pracy i rekreacji, a także ochrony bogactwa cennych przyrodniczo oraz kulturowo krajobrazów dla przyszłych pokoleń.

Małopolska zawdzięcza swą bogatą bioróżnorodność i wysokie walory krajobrazu wiejskiego dogodnym warunkom naturalnym oraz zachowaniu się na znacznych obszarach średnio intensywnych i ekstensywnych form rolnictwa. Dzięki temu krajobrazy małopolskie charakteryzują się różnorodnością pól, są bogate w miedze, ugory, zadrzewienia śródpolne i łąki, z naturalnymi siedliskami roślin. Pod tym względem Województwo wykazuje się wyższą konkurencyjnością w odniesieniu do większości regionów UE i w większym stopniu spełnia współcześnie stawiane rolnictwu wymagania w zakresie tzw. ekologizacji rolnictwa i ochrony bioróżnorodności. W latach 2011 – 2014, w odniesieniu do liczby gospodarstw ekologicznych na terenie województwa małopolskiego, zauważalna jest tendencja spadkowa. W porównaniu do roku 2013, liczba ekologicznych gospodarstw rolnych w 2014 roku zmniejszyła się o 419 i wynosiła 1 419 (wykres 2.). Działania wspierające rozwój produkcji ekologicznej obejmować powinny przede wszystkim powiaty

górskie i podgórskie, na terenie których produkcja ta jest już obecnie dobrze rozwinięta i gdzie występuje znacząca liczba gospodarstw posiadających certyfikat oraz będących na różnym etapie przestawiania produkcji na ekologiczną.

Wykres 2. Liczba gospodarstw ekologicznych w Małopolsce w latach 2011-2014



Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie: <http://www.ijhar-s.gov.pl/raporty-i-analazy.html>

Kluczowe wyzwania dla małopolskiego rolnictwa w ujęciu problemowym

Poniżej wskazano priorytetowe kierunki wsparcia mające istotne znaczenie w zakresie kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej i ekonomii wsi. Są one przyrodniczo, gospodarczo i kulturowo dopasowane do zasobów i możliwe do wdrożenia w poszczególnych regionach. Zaproponowane podejście do zarządzania rozwojem rolnictwa, pozwoli w perspektywie krótkookresowej zachować jego atuty (mocne strony) i ograniczyć elementy negatywne.

Wewnętrzna struktura i pełnione funkcje

- Kreowanie i koordynowanie wdrażania instrumentów polityki wsparcia rolnictwa w regionach rozdrobnionych agrarnie.
- Wspieranie procesu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na bazie małej i średniej przedsiębiorczości oraz działań różnicujących dochody ludności wiejskiej.
- Spowalnianie wieloaspektowych procesów o charakterze dezagrarnizacyjnym, w tym dezagrarnizacji o charakterze produkcyjnym, ekonomicznym i ekologicznym.
- Zwiększenie roli rolnictwa w rozwoju obszarów wiejskich przez podtrzymywanie i tworzenie miejsc pracy na wsi, zachowanie dziedzictwa kulturowego i integrowanie lokalnych społeczności.
- Koncentracja ziemi i powiększanie areału gospodarstw. Zadanie to dotyczy przebudowy struktury obszarowej gospodarstw województwa małopolskiego poprzez swobodny obrót ziemią oraz prace scaleniowe.

Modernizacja gospodarstw

- Wsparcie zamierzeń inwestycyjnych i organizacyjnych gospodarstw rolnych, które przyczynią się do zwiększenia skali produkcji i poprawy oddziaływania na środowisko.

- Wykorzystanie funduszy europejskich na cele modernizacji oraz dostosowania gospodarstw rolniczych i innych podmiotów sektora rolniczego do wymogów nowoczesnego rynku rolnego.
- Koncentrowanie produkcji specjalistycznej w gospodarstwach w powiązaniu z warunkami przyrodniczymi i ekonomicznymi oraz z lokalnym przetwórstwem rolno-spożywczym.
- Wspieranie procesów integracji poziomej gospodarstw rolniczych, w szczególności w zakresie tworzenia grup producenckich i marketingowych (sfera zaopatrzenia, produkcji i zbytu).
- Wsparcie tworzenia sprawnych kanałów dystrybucji produkcji finalnej i jej komercjalizacji.
- Upowszechnianie programów rolnośrodowiskowych (PROW), w tym rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej.
- Podtrzymanie produkcyjnych i ekonomicznych funkcji drobnych gospodarstw rolnych zwłaszcza obszaru gór i pogórzy.

Produkcja roślinna

- Powstrzymanie nieuzasadnionej (przyrodniczo i ekonomicznie) zamiany gruntów ornych na trwałe użytki zielone (TUZ), zwłaszcza na terenach górskich.
- Subregionalny rozwój specjalizacji produkcji rolniczej i ogrodniczej.
- Produkcyjne wykorzystanie biomasy.
- Rozwój produkcji ekologicznej w działaniach niszowych oraz wspieranie komplementacji produkcji ekologicznej z agroturystyką.

Produkcja zwierzęca

- Zahamowanie tempa porzucania chowu inwentarza trawożernego (bydło, owce) i podtrzymanie funkcji produkcyjnych gospodarstw poprzez kontynuację chowu i hodowli trawożernych zwierząt gospodarskich.
- Podtrzymanie i rozwój drobnostadnego chowu rodzimych ras zwierząt.
- Rozwój grupowego, komercyjnego i kulturowego wypasu owiec, bydła i koni oraz wsparcie tradycyjnych form chowu zwierząt, które przyczyniają się do zachowania wartości krajobrazu i ochrony zasobów przyrody.
- Rozwój produkcji i przerobu mleka owczego oraz komercjalizacja produkcji finalnej.
- Utrzymanie stanu pogłównia pszczół gwarantującego pokrycie potrzeb odnoszących się do zapylania roślin (zachowanie bogactwa florystycznego i rozwój innych grup organizmów zwierzęcych o znaczeniu gospodarczym) i modernizacja gospodarstw pasiecznych.

W celu zdynamizowania mechanizmów zapewniających trwały rozwój rolnictwa regionu i silniejsze zorientowanie podmiotów agrobiznesu, w tym w szczególności gospodarstw rolniczych na realizację środowiskowych i społecznych funkcji rolnictwa, istotne dla warunków Małopolski są także :

- Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie podejmowania procesów scalania gruntów - wspieranie przekształceń strukturalnych w rolnictwie m.in. poprzez popularyzowanie, wzmacnianie oraz uwiarygodnienie zależnych form użytkowania ziemi rolniczej (dzierżawa, użyczenie).

- Rozwój integracji pionowej rolnictwa z przetwórstwem rolno-spożywczym poprzez powiązania umowne (kontraktacja) oraz powiązania kapitałowe (udziały w spółkach).
- Upowszechnianie i wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego oraz systemów zapewniania bezpieczeństwa i jakości żywności.

3. ANALIZA STRATEGICZNA

Analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju wsi i rolnictwa (SWOT)

W analizie SWOT przyjęto założenie, że mocne i słabe strony stanowią charakterystykę rolnictwa zrównoważonego i możliwości rozwoju obszarów wiejskich w oparciu o wzrost udziału gospodarstw tradycyjnych o niewielkiej powierzchni. Z kolei szanse i zagrożenia rozwoju odnoszą się do szeroko pojętej intensyfikacji rolnictwa, w tym do intensyfikacji biologicznej, technicznej i organizacyjnej.

Mocne strony wynikają z naturalnych warunków przyrodniczych i kulturowych województwa, w tym zjawisk i procesów ważnych dla zrównoważonego rozwoju sektora rolniczego i poprawy stanu środowiska, które należy kontynuować i wzmacniać. W rzeczywistości to na nich będzie się opierała realizacja Programu. Natomiast, słabe strony wskazują na procesy i zjawiska ograniczające możliwości rozwojowe, które w wyniku realizacji Programu powinny zostać zmniejszone, bądź zlikwidowane.

Szanse rozwoju stanowią te obszary i sfery aktywności mieszkańców Małopolski w odniesieniu, do których mówić możemy o dużym potencjale rozwojowym. W obszarze gospodarki żywnościowej są to korzystne uwarunkowania zewnętrzne i zjawiska występujące na styku rolnictwa i dynamicznie rozwijających się nauk przyrodniczych i ekonomicznych.

Zagrożenia rozwoju to cechy, które mają charakter „hamulcowy” i stanowią mogą albo barierę uniemożliwiającą rozwój Małopolski w zadowalającej skali albo procesy wyraźnie ów rozwój ograniczające. Zagrożenia warunkowane są czynnikami do tej pory poznanymi i nierozpoznanymi, które mogą wpływać negatywnie na środowisko przyrodnicze i zdrowie mieszkańców małopolski. Realizacja Programu powinna przyczynić się do ich ograniczenia.

Przedstawione poniżej wyniki analizy dominujących czynników rozwojowych regionu (sił i słabości) a także stymulant i destymulant rozwoju (szans i zagrożeń) zostały przygotowane w oparciu o ekspertyzy opracowane na użytek Programu.

Poniżej przedstawione zostały tylko najistotniejsze z punktu widzenia przeprowadzonej analizy zjawiska i procesy, które mają wpływ na rozwój obszarów wiejskich w tym rolnictwa. Sformułowane w zestawieniu czynniki są ważne dla przedstawionych w dalszych rozdziałach celów, kierunków i przedsięwzięć programowych.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – korzystne położenie geograficzne – wysoka różnorodność glebowa i siedliskowa sprzyjająca rozwojowi rolnictwa zrównoważonego – wysokie walory przyrodnicze krajobrazu rolniczego i rosnąca popularność agroturystyki na terenie województwa – względnie korzystna struktura demograficzna ludności – znaczne zasoby siły roboczej – bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe – bogata oferta rynkowa produktów tradycyjnych i regionalnych – duży potencjał rozwojowy i produkcyjny gospodarstw tradycyjnych i ekologicznych – dobrze zachowana różnorodność biologiczna, w tym zasobów genetycznych w rolnictwie – niski poziom chemizacji rolnictwa – wielofunkcyjny charakter gospodarstw rolnych – silna motywacja i relatywnie duża przedsiębiorczość skierowana na poprawienie poziomu życia – znaczne zasoby mieszkaniowe wsi – istnienie mikroregionów o tradycjach wyspecjalizowanej produkcji rolniczej – tradycje rzemiosła, chałupnictwa i drobnej wytwórczości 	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych ludności rolniczej – niska świadomość ekologiczna mieszkańców w zakresie jakości żywności – degradacja środowiska naturalnego w wyniku antropopresji na gęsto zaludnionych obszarach wiejskich, w tym w regionach przyrodniczo cennych – niska klasa czystości wód – duże rozproszenie osadnictwa wiejskiego – rozdrobnienie struktury obszarowej gospodarstw – niska zdolność akumulacji kapitału własnego – słabo zorganizowany rynek żywności lokalnej – niska towarowość rolnictwa (gospodarstwa samozaopatrzeniowe), słabe powiązanie z rynkiem i zła sytuacja dochodowa ludności wiejskiej – niska wydajność pracy, wysokie koszty jednostkowe pracy – słaby rozwój integracji pionowej (z przetwórstwem rolno-spożywczym) – niechęć do integracji poziomej (niski stopień organizacji grup producenckich) – słaby rozwój ekonomicznego otoczenia rolnictwa, zwłaszcza usług – niski poziom specjalizacji w zakresie hodowli zwierząt trawożernych (spadek pogłowia bydła) – wzrost powierzchni gruntów odłogowanych i problemy z ich zagospodarowaniem – wysoki koszt utrzymania gospodarstw tradycyjnych o małym areale, skutkujący utratą ziemi rolniczej i pogłębianiem deficytu produkcji rodzimego pochodzenia
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – znaczące środki finansowe Unii Europejskiej na realizację zadań związanych ze zrównoważonym rozwojem rolnictwa – rosnący rynek zbytu na żywność ekologiczną produkowaną w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> – rosnąca presja przekształcania gruntów rolnych i leśnych na grunty budowlane – degradacja krajobrazu kulturowego w wyniku porzucania produkcji rolnej i wzrostu areału pól uprawnych

<ul style="list-style-type: none"> – korzystne trendy w turystyce międzynarodowej i krajowej nastawionej na zrównoważone wykorzystywanie walorów przyrodniczych i żywności o wysokiej wartości biologicznej – dalsza intensyfikacja produkcji specjalistycznej w rejonach o utrwalonej tradycji – powstawanie nowych i modernizacja istniejących zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego – wykorzystanie potencjału trwałych użytków zielonych oraz stymulowanie rozwoju niekonwencjonalnych kierunków produkcji roślinnej 	<ul style="list-style-type: none"> – nadmierna intensyfikacja, specjalizacja i koncentracja produkcji rolniczej powodująca zagrożenia środowiskowe – wzrost bezrobocia na wsi w wyniku intensyfikacji rolnictwa – presja konkurencyjna ze strony producentów żywności genetycznie zmodyfikowanej - wypieranie żywności tradycyjnej produkowanej w regionie – klęski i zdarzenia losowe – niska opłacalność produkcji rolniczej na rynkach zewnętrznych i silna konkurencja zagraniczna – ograniczona skala procesów restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa – proces starzenia się mieszkańców wsi – brak instrumentów skutecznej polityki krajowej i regionalnej w odniesieniu do poziomu intensyfikacji rolnictwa i ochrony terenów rolnych na obszarze zlewni i na obszarach prawnie chronionych oraz w ich otulinach
--	--

4. CEL GŁÓWNY

Funkcjonalnie zarządzana przestrzeń oraz gospodarczo rozwinięte obszary wiejskie

Małopolska jest regionem o wyjątkowo niekorzystnej strukturze przestrzennej obszarów wiejskich. Z dużym natężeniem występuje tutaj większość czynników niekorzystnie wpływających na możliwość prowadzenia dochodowej działalności o charakterze rolniczym. Istotne zmiany przestrzeni rolniczej są możliwe do osiągnięcia w krótkim czasie jedynie w wyniku prac urzędniowo-rolnych.

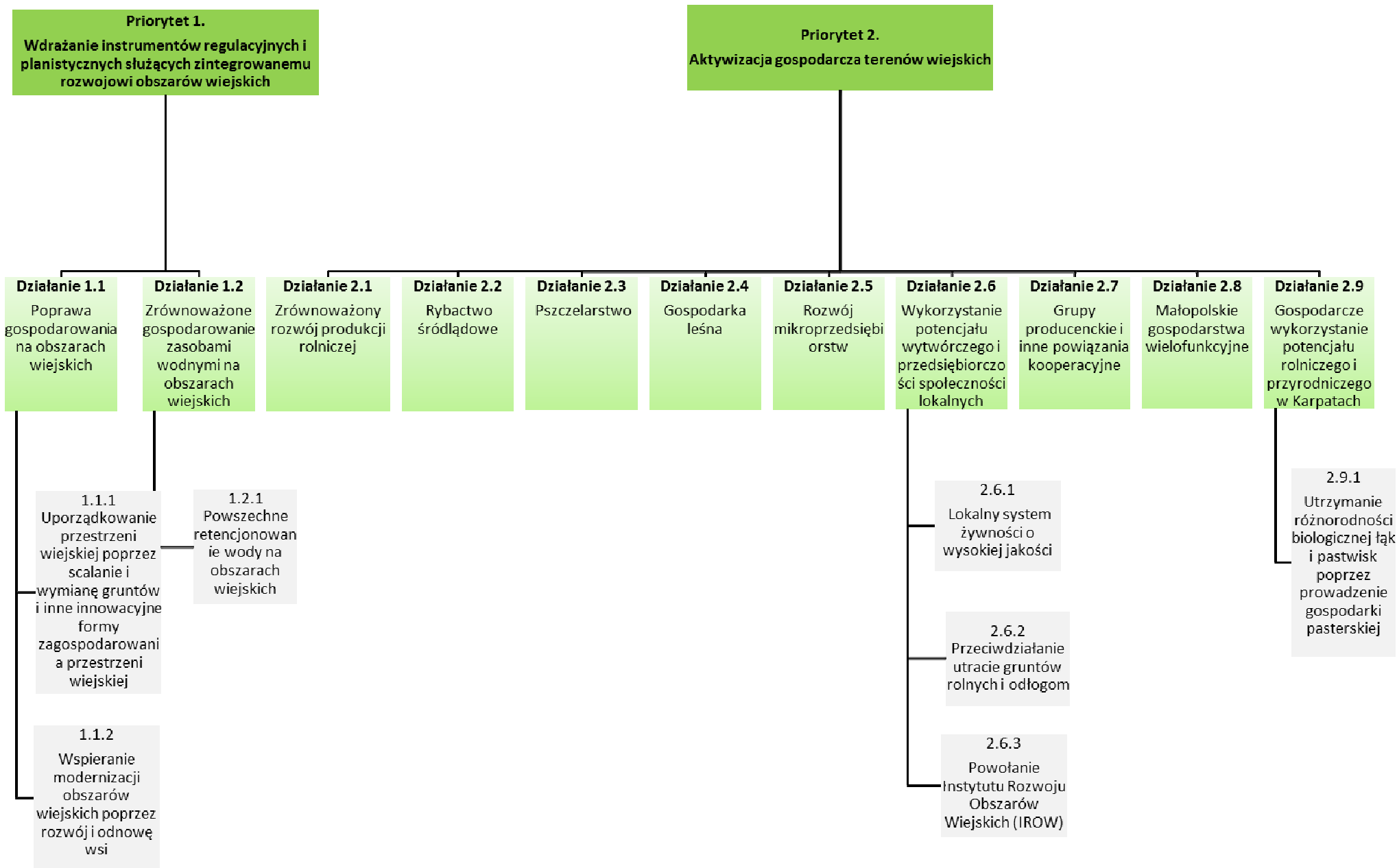
Tak sformułowany cel główny będzie realizowany za pomocą następujących celów szczegółowych:

1. Zintegrowane zarządzanie przestrzenią na obszarach wiejskich.
2. Gospodarczo rozwinięte obszary wiejskie.

5. PRIORYTETY, DZIAŁANIA, PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE

Struktura Programu Strategicznego Obszary Wiejskie podzielona została na:

- priorytety
- działania
- przedsięwzięcia strategiczne



Priorytet 1. Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich

Celem priorytetu jest ład przestrzenny oraz sprawnie zagospodarowany zasób wodny.

Działanie 1.1 Poprawa gospodarowania na obszarach wiejskich

Istotne dla Małopolski jest zdynamizowanie mechanizmów zapewniających trwały rozwój rolnictwa oraz silniejsze zorientowanie podmiotów agrobiznesu, w tym w szczególności gospodarstw rolniczych, na realizację środowiskowych i społecznych funkcji rolnictwa. Ważna jest także aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie podejmowania procesów scalania gruntów, wspieranie przekształceń strukturalnych w rolnictwie może nastąpić m.in. poprzez popularyzowanie, wzmocnienie oraz uwiarygodnienie zależnych form użytkowania ziemi rolniczej (dzierzawa, użyczenie).

W wyniku przeprowadzonych prac scaliowych w wybranych obiektach, nastąpi kompleksowa przebudowa układu przestrzennego wsi, zarówno w obrębie jednostki osadniczej - zgodnie z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jak i rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Przyniesie to poprawę rozłogu gospodarstw rolnych, zapewni dostęp każdej działce do drogi publicznej, pozwoli wydzielić tereny pod usługi publiczne, dostosuje granice działek do dróg, rowów melioracyjnych, ukształtowania terenu. Zostaną wybudowane nowe i zmodernizowane istniejące drogi rolnicze, ulegnie poprawie sieć rowów melioracyjnych, w ramach kształtowania krajobrazu zostaną wprowadzone zadrzewienia śródpolne i wzdłuż dróg.

W ramach działań odnowy i rozwoju wsi powstaną inwestycje pozwalające na modernizację układu przestrzennego, zachowanie dziedzictwa kulturowego, poprawę dostępu do usług publicznych oraz podniesienie komfortu życia mieszkańców.

Przedsięwzięcie strategiczne

Przedsięwzięcie 1.1.1	Uporządkowanie przestrzeni wiejskiej poprzez scalanie i wymianę gruntów i inne innowacyjne formy zagospodarowania przestrzeni wiejskiej
Działanie 1.1	Poprawa gospodarowania na obszarach wiejskich
Priorytet 1	Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	<ol style="list-style-type: none">1. Przebudowa układu przestrzennego wsi wraz z niezbędnymi inwestycjami, w celu uporządkowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz poprawy jakości życia na obszarach wiejskich.2. Przystosowanie obiektów scaliowych do zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.3. Uporządkowanie stanu władania oraz dokonanie zmian w ewidencji gruntów i budynków.4. Powiększenie powierzchni gospodarstw rolniczych celem poprawy dochodów z rolnictwa i zwiększenia towarowości.5. Zapobieganie niekontrolowanej sukcesji lasu na tereny rolnicze.6. Zapobieganie odłogowaniu gruntów przez przywrócenie im pierwotnej funkcji rolniczej.7. Minimalizacja oddziaływania zjawisk erozji na rolniczą przestrzeń produkcyjną.

Zakres rzeczowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa funkcjonalnej sieci komunikacyjnej na terenach wiejskich oraz przebudowa i modernizacja istniejących dróg; 2. Renowacja oraz budowa urządzeń melioracji wodnych na obszarach wymagających regulacji stosunków wodnych przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań przyrodniczych, ochrony przeciwerozyjnej gruntów, a tam gdzie to możliwe dostosowanie struktury agrarnej do sieci naturalnych cieków wodnych. 3. Wytyczenie obszarów przeznaczonych na cele miejscowej użyteczności publicznej bez konieczności wyłączenia oraz gruntów pełniących funkcje: rolnicze, rekreacyjno-turystyczne, przemysłowe i inne w celu zwiększenia atrakcyjności obszarów wiejskich jako miejsca pracy, wypoczynku oraz zachowania walorów krajobrazowych; 4. Utworzenie aktualnej dla obszaru scalonego ewidencji gruntów i budynków; 5. Aktualizacja gleboznawczej klasyfikacji gruntów oraz ich użytkowania; 6. Uporządkowanie stanów prawnych nieruchomości oraz sporządzenie ksiąg wieczystych dla każdej nieruchomości; 7. Stabilizacja i wytyczenie na gruncie nowych granic nieruchomości; 8. Udostępnienie dojazdu z drogi publicznej do każdej działki; 9. Udrażnianie rowów melioracyjnych, odkamienianie, likwidacja uciążliwych miedz przy uwzględnieniu ochrony różnorodności biologicznej; 10. Wytyczenie granicy rolno-leśnej w celu zapobiegania zjawisku sukcesji lasu na grunty rolne (określenie terenów przewidzianych do zalesienia); 11. Utworzenia pasów wiatrochronnych, zabezpieczeń przeciwerozyjnych.
Komplementarność	PS „Subregionalny program rozwoju do roku 2020”
Formuła realizacji	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe – Wojewoda) WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	2016 - 2020
Koordynator merytoryczny	Samorząd Województwa Małopolskiego
Partnerzy uczestniczący	<ul style="list-style-type: none"> • Administracja rządowa; • Jednostki Samorządu Terytorialnego.
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	157 000 000 zł
Opis sposobu szacowania wartości całkowitej	<p>Kwota 157 mln zł została oszacowana na podstawie zebranych przez Województwo Małopolskie propozycji objęcia pracami scaleniowymi obszarów Małopolski o powierzchni 14 000 ha oraz wysokości kwoty pomocy przyznanej na 1 ha operacji ujętej w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Ostateczna wartość całkowita operacji oraz obszar objęty pracami uzależniona będzie od przyznanych środków w ramach PROW 2014-2020. W przypadku zwiększenia kwoty środków na PROW 2014-2020, możliwe jest włączenie kolejnych obszarów województwa.</p> <p>W przypadku scaleń infrastrukturalnych wysokość środków zostanie określona w odrębnym porozumieniu pomiędzy stronami finansującymi te prace.</p>
Szacowany udział budżetu województwa	BRAK
Przewidywane źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - M04 - Inwestycje w środki trwałe, poddziałanie 4.3 – Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem,

	<p>modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa (Scalanie gruntów).</p> <ul style="list-style-type: none"> • W przypadku wykonywania scaleń infrastrukturalnych finansowanie np. ze GDDKiA (zgodnie z kompetencją ustawową)
--	--

Przedsięwzięcie strategiczne

Przedsięwzięcie 1.1.2	Wspieranie modernizacji obszarów wiejskich poprzez rozwój i odnowę wsi
Działanie 1.1	Poprawa gospodarowania na obszarach wiejskich
Priorytet 1	Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontynuacja prac zagospodarowania poscaleniowego (dla jednostek osadniczych) 2. Modernizacja układu przestrzennego obszarów wiejskich do nowych funkcji wsi wyłaniających się z potrzeb społeczeństwa tj.: rolnictwo jako źródło żywności wysokiej jakości, obszary wiejskie jako miejsce atrakcyjnego wypoczynku. 3. Poprawa dostępności obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne (m.in. świetlic i domów kultury), w celu zagospodarowania czasu wolnego miejscowej ludności oraz podtrzymania dziedzictwa kulturowego wsi i lokalnych tradycji. 4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich poprzez budownictwo nawiązujące stylem, funkcjonalnością i zdobnictwem do tradycji regionu. 5. Rozwój nieprodukcyjnych funkcji rolnictwa jako alternatywnego źródła dochodów. 6. Aktywne kreowanie rozwoju społeczno-gospodarczego mieszkańców wsi z zachowaniem zasobów i walorów życia na wsi.
Zakres rzeczowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa, przebudowa, remont lub wyposażanie budynków pełniących funkcje społeczno-kulturalne, w tym świetlic i domów kultury, z wyłączeniem szkół, przedszkoli i żłobków; 2. Pielęgnowanie form architektonicznych oraz dostosowanie budownictwa i układów ruralistycznych do stylu regionalnego podkreślającego specyfikę wsi; 3. Stworzenie zaplecza infrastrukturalnego dla pozarolniczych źródeł dochodów; 4. Budowa miejsc na obszarach wiejskich przeznaczonych do nowych funkcji wsi wyłaniających się z potrzeb społeczeństwa.
Komplementarność	PS „Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego”
Formuła realizacji	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego opcja WF(S) – zadanie rekomendowane do programu subregionalnego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	2016-2020
Koordynator merytoryczny	Samorząd Województwa Małopolskiego
Partnerzy uczestniczący	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne Grupy Działania; • Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	130 000 000 zł
Opis sposobu szacowania wartości całkowitej	Kwota została oszacowana na podstawie propozycji Województwa Małopolskiego, dotyczącej rozdysponowania środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Przedsięwzięcie ma formułę otwartą, szacunki dotyczą jedynie wytypowanych już obszarów wsparcia.
Szacowany udział budżetu województwa	BRAK
Przewidywane źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, działanie M07 - Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich. • Budżety Jednostek Samorządu Terytorialnego.

Działanie 1.2 Zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi na obszarach wiejskich

Poprawa naturalnych stosunków wodnych, odbywa się poprzez odpowiednie gospodarowanie przestrzenią rolniczą tj. układ pól ornych, użytków zielonych i lasów, tworzenie pasów ochronnych roślinności i powinna być realizowana przez wszystkich właścicieli gruntów.

Komplementarne działania polegające na realizowaniu dobrych praktyk rolniczych, zalesieniach i pozostawianiu mokradeł na nieużytkach rolnych oraz obszarach o słabej klasie bonitacyjnej, często nieprzydatnych do uprawy oraz magazynowaniu wody poprzez mikroretencje tj. sadzawki, oczka wodne, potorfia, wpływającą korzystnie na ustabilizowanie stosunków wodnych gleby. To skutkuje zwiększeniem odporności gleby na suszę, przy równoczesnym ograniczeniu spływu powierzchniowego wód. Zmiany klimatyczne wpływają na jakość i dostępność wody oddziałując na plony i produkcję żywności. To uzasadnia konieczność podjęcia działań służących retencjonowaniu wody w przestrzeni rolniczej i na obszarach jednostek osadniczych poprzez tzw. „mikroretencję” rozumianą jako gromadzenie wody w bardzo wielu miejscach na raz. Mikroretencja przeciwdziała suszy i łagodzi jej skutki oraz może sprzyjać poprawie jakości życia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Budowa wielu małych (do 1 ha) i rozproszonych zbiorników, stawów i oczek wodnych, progów na rowach melioracyjnych i małych ciekach oraz lokalnych systemów powiązań pomiędzy tymi obiektami – tworzonych jako urządzenia melioracji szczegółowych, może posłużyć zarówno lokalnej gospodarce rolnej jak i środowisku naturalnemu.

Ponadto, niska jakość produkcyjna większości gleb w Polsce, w powiązaniu z intensyfikacją rolnictwa oraz zmianami klimatu, sprzyja procesom erozyjnym, zmniejszaniu zawartości próchnicy glebowej i wypłukiwaniu składników mineralnych do wód gruntowych. Zwiększanie/ochrona pojemności wodnej gleb poprzez dbałość o jej strukturę i wzrost zawartości substancji organicznej zwiększa odporność upraw w okresach suszy i zmniejsza tempo odpływu nadmiaru wód do rzek. Stan gleb będzie też współdecydował o produktywności całego sektora.

Przedsięwzięcie strategiczne

Przedsięwzięcie 1.2.1	Powszechne retencjonowanie wody na obszarach wiejskich
Działanie 1.2	Zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi na obszarach wiejskich
Priorytet 1	Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regulacja stosunków wodnych w dolinach rzecznych. 2. Zabezpieczenie zasobów wodnych na potrzeby ludności, rolnictwa i gospodarki. 3. Poprawa warunków gospodarowania wodami na obszarach wiejskich objętych scalaniem gruntów. 4. Gromadzenie wody poprzez powszechną mikroretencję.
Zakres rzeczowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Implementacja powszechnego retencjonowania wody na obszarach wiejskich, poprzez zatrzymanie wód roztopowych i opadowych w sadzawkach, oczkach wodnych i zaniżeniach terenowych lub wyrobiskach żwiru. 2. Renaturyzacja stosunków wodnych w dolinach rzecznych poprzez kształtowanie koryt rzek i potoków w celu przywrócenia naturalnego biegu wód. 3. Budowa i konserwacja sieci melioracji podstawowych i szczegółowych z uwzględnieniem potrzeby zwiększenia retencyjności zlewni (rowów wraz z zastawkami i innymi budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie; drenowania gruntów ornych z jednoczesnym retencjonowaniem wód odpływających drenów; grobli na obszarach nawadnianych; systemów nawodnień grawitacyjnych; systemów przeciwoerozyjnych; pierwszego zagospodarowania zmeliorowanych łąk i pastwisk).
Komplementarność	PS „Ochrona Środowiska”
Formuła realizacji	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	2016-2020
Koordynator merytoryczny	*Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy obszarów wiejskich, rolnicy; • Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego; • Jednostki Samorządu Terytorialnego; • *Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.

* W przypadku wejścia w życie reformy prawa wodnego właściwym podmiotem będzie Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”.

Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	20 393 900 zł
Opis sposobu szacowania wartości całkowitej	Wartość całkowita oszacowana w oparciu o posiadane dokumentacje oraz planowane działania inwestycyjne MZMiUW i ZPKWM
Szacowany udział budżetu województwa	3 334 085 zł (wkład własny do RPO WM)
Przewidywane źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (5 Oś Priorytetowa Ochrona Środowiska, Poddziałanie, 5.1 Adaptacja do zmian klimatu oraz 6 Oś Priorytetowa Dziedzictwo Regionalne, Działanie 6.2. Ochrona Różnorodności Biologicznej); • Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie; • Środki budżetu Województwa związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych.

Priorytet 2. Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich

Celem priorytetu jest wsparcie najbardziej istotnych dla rozwoju rolnictwa w Małopolsce kierunków produkcji rolniczej, wzmocnienie produktywności rolnictwa towarowego oraz wykorzystanie potencjału rolniczego, wytwórczego oraz przyrodniczego Małopolski. Istotnym celem tego priorytetu jest również stworzenie rynku lokalnej żywności opartej na zasobach biologicznych, dziedzictwie kultury rolnej i tradycji kulinarnej regionu.

Realizacja omawianego priorytetu wymaga działań systemowych, przy aktywnym zaangażowaniu wszystkich instytucji publicznych (począwszy od ministerstw właściwych ds. rolnictwa, środowiska oraz rozwoju regionalnego aż po lokalne jednostki samorządu terytorialnego). Duże znaczenie będą mieć: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, Małopolska Izba Rolnicza, jak również jednostki badawczo-naukowe, samorządowe oraz inne organizacje mające w celach statutowych rozwój odnawialnych źródeł energii. Ważną rolę będą również pełnić lokalni przedsiębiorcy oraz sami rolnicy.

Działanie 2.1 Zrównoważony rozwój produkcji rolniczej

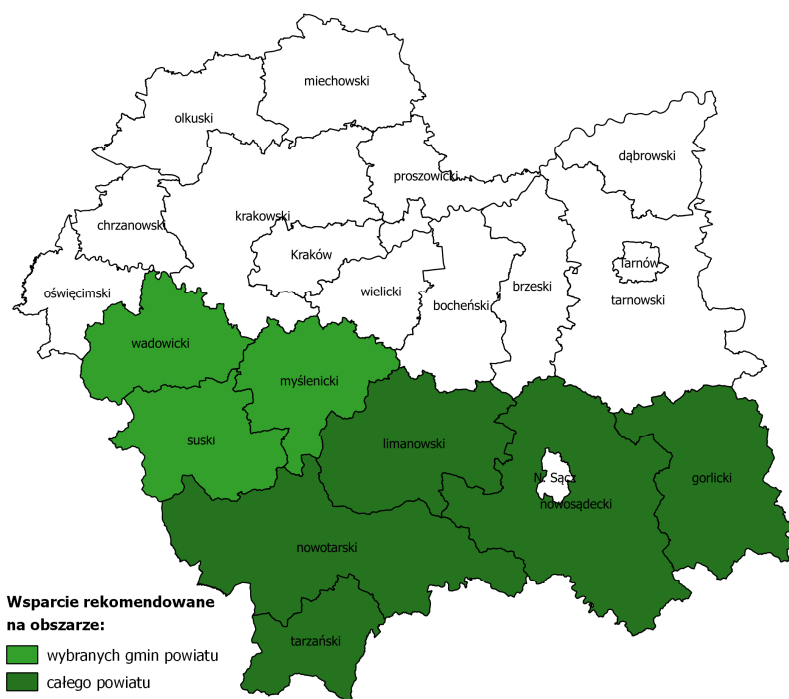
Działanie ma na celu spowolnienie wieloaspektowych procesów o charakterze dezagraryzacyjnym, w tym dezagraryzacji o charakterze produkcyjnym, ekonomicznym i ekologicznym. Będzie ono realizowane poprzez:

- podtrzymanie funkcji produkcyjnych i ekonomicznych gospodarstw dzięki kontynuacji chowu i hodowli trawożernych zwierząt gospodarskich,
- zapobieganie nieuzasadnionej produkcyjnie i ekonomicznie zamiany gruntów ornych na trwałe użytki zielone, a następnie z powodu niedoboru inwentarza samoistnej zamiany tych użytków na tereny zakrzaczone i bezplanowo zalesione,
- podtrzymanie i rozwój zaawansowanej technologicznie, wysokowydajnej produkcji warzyw w gospodarstwach drobnotowarowych w tym wyspecjalizowanej produkcji w subregionach uprawy warzyw,
- wsparcie w kształtowaniu dobrego wizerunku produkcji warzywniczej w tym produkcji integrowanej i pomoc w kształtowaniu marki produktu,

- podtrzymanie i rozwój sadownictwa w subregionach o tradycyjnej, drobnotowarowej produkcji jabłek konsumpcyjnych, grusz i śliw (a także innych gatunków drzew owocowych) - rozwój i restytucja produkcji owoców miękkich dla celów bezpośredniej konsumpcji oraz przetwórstwa rolno-spożywczego,
- wspieranie zrównoważonego sadownictwa i produkcji owoców miękkich wytwarzanych w systemach integrowanych i ekologicznych,
- rozwój ilościowy i jakościowy produkcji ekologicznej, w tym liczby gospodarstw i arealu zajętego pod produkcję,
- wsparcie tworzenia sprawnych kanałów dystrybucji produkcji finalnej i jej komercjalizacji,
- wspieranie komplementacji produkcji ekologicznej z agroturystyką.

Rekomendowanymi podmiotami, do których powinno trafiać wsparcie to gospodarstwa rolnicze położone na terenie powiatów: tatrzańskiego, nowotarskiego, limanowskiego, nowosądeckiego oraz gorlickiego, a także w mniejszym stopniu myślenickiego, suskiego i wadowickiego (mapa 1.).

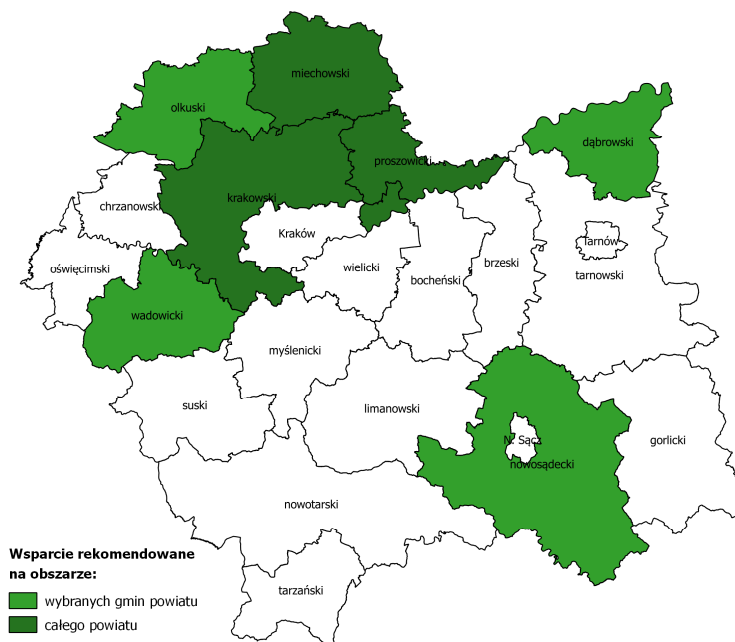
Mapa 1. Zakres terytorialny wsparcia chowu i hodowli zwierząt trawożernych



Źródło: Opracowanie własne UMWM

Działania wspierające zachowanie i rozwój produkcji warzywniczej powinny odnosić się w szczególności do trzech powiatów, w których wykazuje ona duże natężenie i prowadzona jest bardzo intensywnie. Rekomendowanymi jednostkami wsparcia są powiaty: krakowski, proszowicki oraz miechowski. Pomoc powinna być również kierowana do gospodarstw położonych w powiatach olkuskim, wadowickim, nowosądeckim i dąbrowskim, gdzie produkcja z reguły jest mniej intensywna i obejmuje mniejsze arealy (mapa 2.).

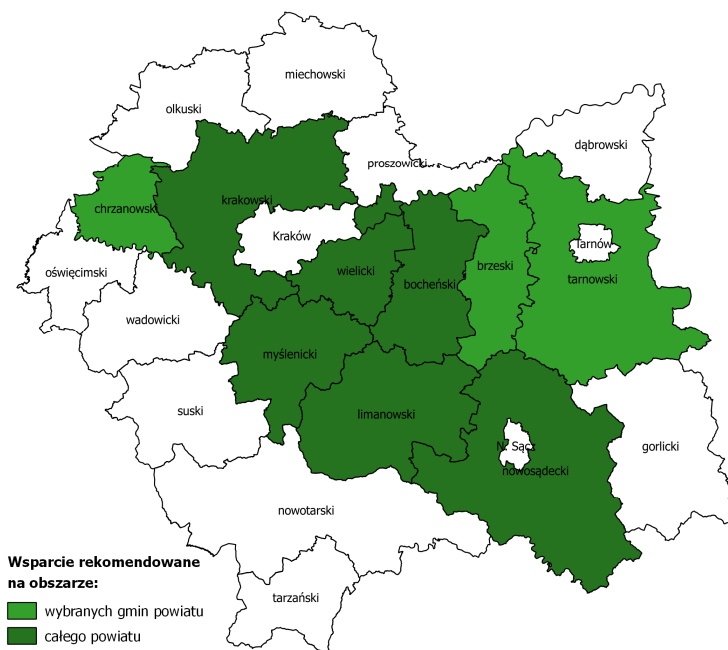
Mapa 2. Zakres terytorialny wsparcia rozwoju produkcji warzywniczej



Źródło: Opracowanie własne UMWM

Wsparciem należy objąć również rejony tradycyjnie sadownicze usytuowane przede wszystkim na południu województwa oraz te, które cechuje wysoka intensywność produkcji owoców miękkich tj. powiaty: limanowski, nowosądecki, myślenicki, wielicki, bocheński i krakowski. Rekomendowane jest również wsparcie wybranych gmin powiatów: tarnowskiego, brzeskiego oraz chrzanowskiego, w których produkcja ma mniejszy zasięg, mniejszą skalę i z reguły prowadzona jest w technologiach mniej intensywnych (mapa 3.).

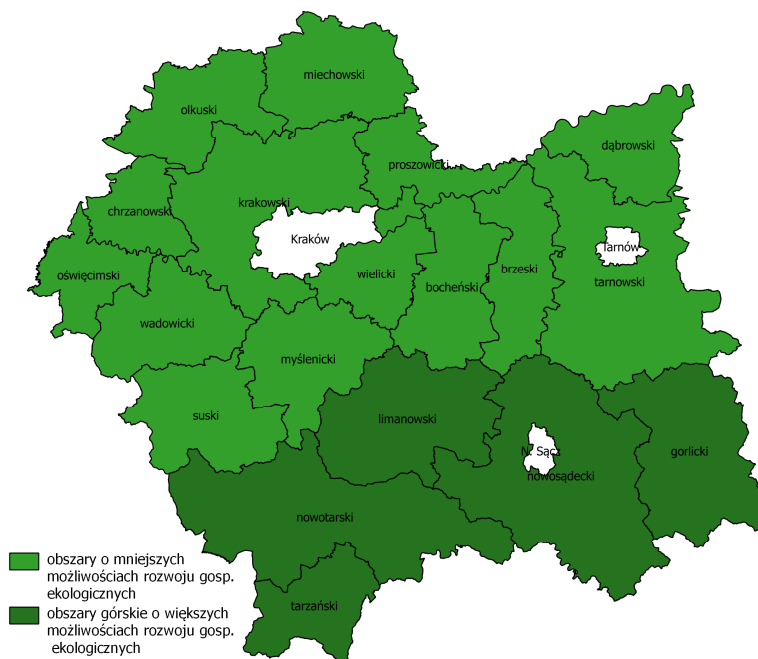
Mapa 3. Zakres terytorialny wsparcia sadownictwa i produkcji owoców miękkich



Źródło: Opracowanie własne UMWM

Rozwój produkcji ekologicznej powinien być wspierany przede wszystkim na terenie powiatów, na których produkcja jest obecnie dobrze rozwinięta. Są to powiaty: nowosądecki, limanowski, nowotarski oraz tatrzański (mapa 4.). W pozostałej części województwa występują, z reguły, dobre warunki do prowadzenia produkcji ekologicznej i jej rozwój ilościowy i jakościowy powinien uzyskać różnorodne wsparcie o charakterze zinstytucjonalizowanym.

Mapa 4. Zakres terytorialny wsparcia produkcji ekologicznej



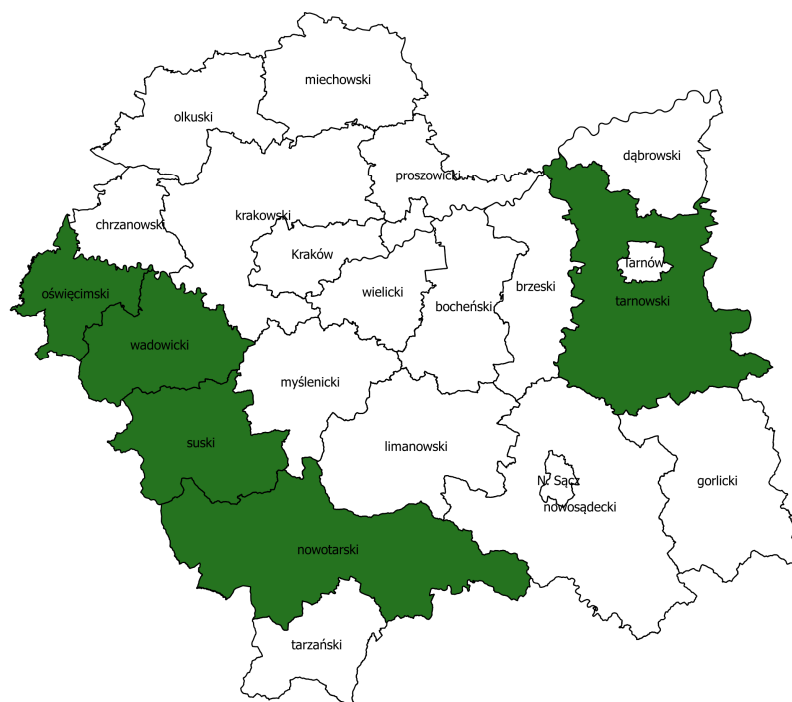
Źródło: Opracowanie własne UMWM

Działanie 2.2 Rybactwo śródlądowe

W celu zwiększenia ekonomicznego znaczenia rybactwa śródlądowego powinny zostać podjęte działania wspierające i podtrzymujące rozwój profesjonalnej produkcji ryb w stawach i innych zbiornikach wodnych, m.in. poprzez:

- stworzenie warunków dla poprawy rentowności prowadzenia gospodarki rybackiej w wodach śródlądowych oraz zachowania lub wzrostu liczby osób zatrudnionych w szeroko rozumianym rybactwie śródlądowym,
- wsparcie projektów dostosowujących możliwości i warunki prowadzenia gospodarki rybackiej w wodach śródlądowych do przewidywanych potrzeb rozwijającego się rynku rybnego i rybactwa rekreacyjnego,
- wsparcie gospodarstw rybackich, prowadzących chów i hodowlę ryb, które przyczyniają się do zachowania wartości krajobrazu oraz ochrony zasobów przyrody,
- zaspokajanie potrzeb społecznych, głównie wędkarskich i rekreacyjnych, poprzez prowadzenie racjonalnej gospodarki modelu rybacko-wędkarskiego,
- wsparcie projektów, inwestycji mających na celu poprawę stanu wód śródlądowych oraz zapewnienia wystarczającej ilości wody odpowiedniej jakości dla potrzeb rybactwa,
- udrażnianie cieków dla ryb i innych organizmów wodnych.

Mapa 5. Zakres terytorialny wsparcia w ramach rozwoju rybactwa śródlądowego



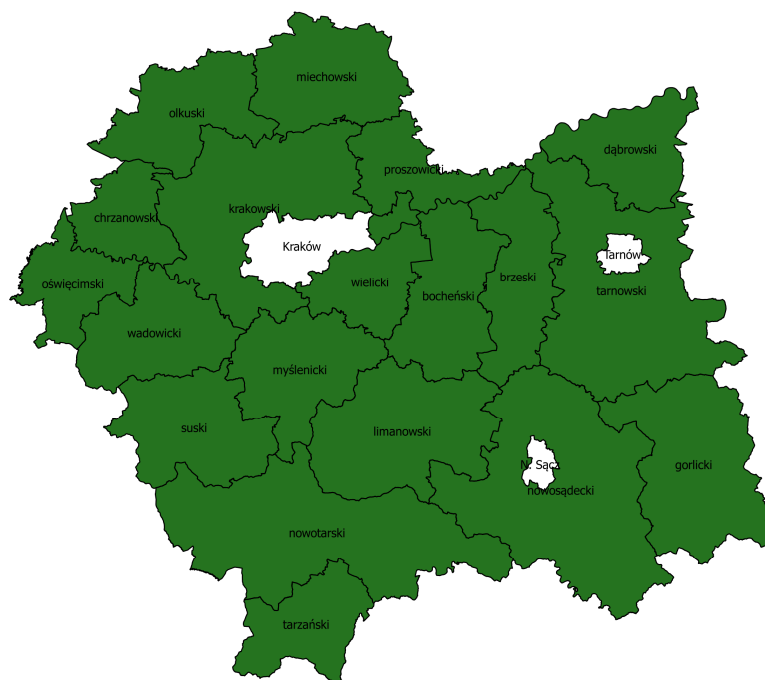
Źródło: Opracowanie własne UMWM

Działanie 2.3 Pszczelarstwo

Pszczoły są niezbędne dla zapewnienia rozwoju produkcji roślinnej, w tym sadowniczej i warzywniczej. Podtrzymanie i rozwój ilościowy oraz jakościowy pasiek pszczelich powinien mieć na celu produkcję miodu i innych pożytków pszczelich jak również ich komercjalizację na rynkach lokalnych i ponadlokalnych. Jednak nadrzędnym celem powinno stać się utrzymanie takiego stanu pogłowia pszczół, który gwarantowałby pokrycie potrzeb odnoszących się do zapylania roślin. Działanie realizowane poprzez:

- utrzymanie stanu pogłowia pszczół gwarantującego pokrycie zapylania roślin,
- promocję produktów pszczelich,
- rozwój oświaty pszczelarskiej (edukacja ekologiczna),
- modernizację gospodarstw pasiecznych,
- profilaktykę i zwalczanie chorób pszczelich.

Mapa 6. Zakres terytorialny wsparcia produkcyjno rynkowego pszczelarstwa



Źródło: Opracowanie własne UMWM

Działanie 2.4 Gospodarka leśna

Cele główne działania sprowadzają się do zachowania różnorodnych funkcji, które kwalifikują się następująco:

- funkcje ekologiczne (ochronne), wyrażające się m.in. korzystnym wpływem lasów na kształtowanie klimatu globalnego i lokalnego, regulację obiegu wody w przyrodzie, przeciwdziałanie powodziom, lawinom i osuwiskom, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem;
- funkcje społeczne, które m.in. kształtują korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa i wzbogacają rynek pracy (lasy są naturalnym miejscem rekreacji i wypoczynku, szczególnie dla mieszkańców dużych aglomeracji miejskich; lasy są też celem licznych wycieczek organizowanych głównie przez szkoły, podczas których dzieci i młodzież mają sposobność osobistego kontaktu z przyrodą - wypoczynek w lesie jest więc doskonałą okazją do realizacji celów edukacji leśnej; las to także miejsce pracy dla wielu tysięcy ludzi zajmujących się bezpośrednio działalnością gospodarczą i ochronną; las stymuluje rozwój produkcji przemysłowej i utrzymanie wielu miejsc pracy w innych sektorach gospodarki, takich jak np. przemysł drzewny, przemysł celulozowo-papierniczy czy energetyka);
- funkcje produkcyjne (gospodarcze), polegające głównie na zdolności do odnawialnej produkcji biomasy, w tym przede wszystkim drewna i użytków ubocznych.

Działanie 2.5 Rozwój mikroprzedsiębiorstw

Głównym celem działania jest ułatwienie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw na obszarach wiejskich. Dywersyfikacja dochodów mieszkańców a także utworzenie nowych miejsc pracy, zahamuje zjawisko odpływu młodych ludzi do miast w poszukiwaniu zatrudnienia. Poprawi się również dostępność oraz jakość usług a tym samym wzrośnie konkurencyjność gospodarcza obszarów wiejskich. Realizacja głównego celu będzie możliwa dzięki zaangażowaniu kompetentnych

instytucji w pomoc podmiotom w zakresie doradztwa i szkoleń a także pozyskiwania środków na utworzenie lub rozwój mikroprzedsiębiorstwa.

Działanie 2.6 Wykorzystanie potencjału wytwórczego i przedsiębiorczości społeczności lokalnych

Z uwagi na wielość systemów jakości i różne formy jej wyrażenia, konieczne jest uporządkowanie sytuacji na rynku żywności zarówno z punktu widzenia producentów jak i konsumentów. Zasadnicze znaczenie dla rozwoju lokalnych systemów żywnościowych ma wspieranie krótkich łańcuchów produkcji i sprzedaży bezpośredniej. Pozwalają one na powrót produkcji rolnej na poziom lokalny i jej utrwalenie na pierwotnym obszarze. Rezultatem rozwoju takiego systemu jest zmniejszenie odległości między miejscami produkcji produktów żywnościowych a miejscami konsumpcji, bezpośredni kontakt producenta z konsumentem i świeżość produktów żywnościowych. Z kolei w ramach kreowania popytu i rozwoju rynku na żywność najlepszej jakości istotny jest udział Małopolski w Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne. Pozwoli to na aktywne promowanie i rozwijanie regionalnej żywności i jej producentów. Ogromną rolę w rozwoju systemów lokalnych odgrywają również targi i jarmarki. Wolny dostęp do tej formy handlu zapewniał zawsze konkurencyjność jakościową i szerokość oferty handlowej, która kształtowana była pod wpływem gustów i wyborów konsumenta.

Jednym ze sposobów racjonalnego wykorzystania potencjału rolnictwa jest zagospodarowanie na cele energetyczne, tej części gruntów, która nie jest wykorzystywana na cele produkcji żywności. Działania takie przyczynią się równocześnie do odzyskania potencjału rolniczego gruntów odłogowanych. Polska przywiązuje szczególną wagę do zapewnienia dynamicznego i stabilnego rozwoju energetyki opartej o źródła odnawialne, które stają się coraz istotniejszym składnikiem w bilansie energetycznym kraju, stanowiąc charakterystyczną wartość innowacyjnej i perspektywicznej gospodarki. Szczególna rola w tym procesie przypada energii pozyskiwanej z biogazu – w tym biogazu rolniczego. Wyrazem tego jest opracowany przez Ministerstwo Gospodarki, we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, rządowy program pt: „*Kierunki rozwoju biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2010-2020*”, który został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 r.

Potrzeba utworzenia podmiotu działającego na rzecz innowacji oraz wsparcia zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa, wynika z konieczności sprawnego wdrażania nowej wspólnej polityki rolnej 2014-2020, w tym wzmocnienia słabych stron i unikania zagrożeń, które mogą zmniejszyć skuteczność i efektywność absorpcji środków pomocowych UE oraz ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020. Jej priorytetem jest: „Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju”.

Cele odnoszące się do regionów rozdrobnionych agrarnie i o szczególnie cennych walorach przyrodniczych obejmują w szczególności sposób:

- wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
- poprawę warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawę ich dostępności przestrzennej,
- bezpieczeństwo żywnościowe,
- wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego,
- ochronę środowiska i adaptację do zmian klimatycznych na obszarach wiejskich.

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, jako jednostka, której głównymi celami działania są edukacja oraz prowadzenie prac badawczo-rozwojowych w zakresie rolnictwa i szeroko

pojętych nauk biologicznych wydaje się najlepszym podmiotem, który będzie koordynował działania w zakresie kreowania nowych rozwiązań w rolnictwie i funkcjonowaniu małopolskiej wsi.

Przedsięwzięcie strategiczne

Przedsięwzięcie 2.6.1	Lokalny system żywności o wysokiej jakości
Działanie 2.6	Wykorzystanie potencjału wytwórczego i przedsiębiorczości społeczności lokalnych
Priorytet 2	Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie działań promocyjno- informacyjnych. 2. Włączenie małopolskich producentów do istniejącego systemu promocji, produkcji i dystrybucji żywności wysokiej jakości o zasięgu europejskim, przyczyni się do podniesienia dochodowości gospodarstw rolnych oraz jakości żywienia konsumentów. 3. Wsparcie dla produkcji lokalnej żywności wysokiej jakości poprzez zapewnienie odpowiedniego zaplecza (technicznego, organizacyjnego i sanitarnego). 4. Wykorzystanie przewag komparatywnych na rynku żywności, w oparciu o zdolność małopolskich producentów do wytwarzania żywności o najwyższych walorach jakościowych przy zachowaniu niższych poziomów nakładów. 5. Upowszechnienie zielonych zamówień publicznych. 6. Propagowanie spożycia dziczyzny i jagnięciny jako żywności wysokiej jakości. 7. Popularyzacja nabywania produktów bezpośrednio w gospodarstwach oraz na jarmarkach, targach w oparciu o sprzedaż bezpośrednią oraz wsparcie systemowych rozwiązań zapewniających bezpieczne formy sprzedaży bezpośredniej prowadzonej przy drogach publicznych. 8. Dywersyfikacja produkcji rolniczej - hodowla twórcza nowych odmian roślin i postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej. 9. Ochrona bioróżnorodności w rolnictwie.
Zakres rzeczowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział w Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego; 2. Akcje promujące spożycie zdrowej żywności wysokiej jakości, pochodzącej z lokalnych gospodarstw rolnych jak również z przetwórstwa dziczyzny; 3. Budowa i modernizacja sieci targowisk; 4. Utworzenie Inkubatorów przetwórstwa lokalnego (Inkubatorów kuchennych tj. obiektów produkcji i przetwórstwa lokalnej żywności wysokiej jakości spełniających wymogi sanitarne, po 1 inkubatorze na 1 powiat) oraz punktów ze sprzedażą lokalnych produktów ekologicznych, tradycyjnych i regionalnych; 5. Utworzenie banków genów lokalnych odmian roślin.
Komplementarność	<ul style="list-style-type: none"> • PS „Kapitał intelektualny i rynek pracy” • PS „Dziedzictwo i przemysł czasu wolnego”
Formuła realizacji	<p>WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego</p> <p>Projekt realizowany przez gminy ze wsparciem z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020</p>
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	2016-2020
Koordynator merytoryczny	<ul style="list-style-type: none"> • Fundacja Partnerstwo dla Środowiska; • Stacja Doświadczalna Centralnego Ośrodka Badań Odmian Roślin Uprawnych w Węgrzicach;

	<ul style="list-style-type: none"> • Zakład Doświadczalny Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Grodkowicach;
Partnerzy uczestniczący	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Województwa Małopolskiego; • Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, • Uniwersytet Rolniczy w Krakowie; • Małopolskie Centrum Biotechnologii Uniwersytetu Jagiellońskiego; • Lokalne Grupy Działania; • Lokalni przedsiębiorcy; • Organizacje i przedsiębiorstwa branżowe.
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	33 966 000 zł
Opis sposobu szacowania wartości całkowitej	Kwota została oszacowana na podstawie prognozy zapotrzebowania na powyższe zadania w perspektywie do roku 2020.
Szacowany udział budżetu województwa	1 716 000 zł (w tym: Porejestrowe Doświadczalnictwo Odmianowe, uprawy ekologiczne, członkostwo w Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego oraz kolekcje roślin)
Przewidywane źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 działania M07 - Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich, poddziałanie 7.3 – Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów; M19 - Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność); • Budżet województwa małopolskiego; • Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich; • Wkład własny gmin; • Wkład podmiotów gospodarczych.

Przedsięwzięcie strategiczne

Przedsięwzięcie 2.6.2	Przeciwdziałanie utracie gruntów rolnych i odłogom
Działanie 2.6	Wykorzystanie potencjału wytwórczego i przedsiębiorczości społeczności lokalnych
Priorytet 2	Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeciwdziałanie utracie gruntów rolnych, poprzez niekontrolowaną sukcesję lasów. 2. Odzyskanie potencjału rolniczego gruntów odłogowanych. 3. Zagospodarowanie biomasy oraz odpadów z produkcji zwierzęcej i roślinnej jako alternatywnego źródła energii elektrycznej i ciepłej. 4. Opracowanie modelu wdrażania podejścia systemowego. 5. Wymiana doświadczeń oraz transfer wiedzy.
Zakres rzeczowy	1. Budowa lokalnej instalacji do produkcji energii elektrycznej i ciepłej z biomasy pochodzenia leśnego, roślinnego i zwierzęcego w oparciu o doświadczenia projektu pilotażowego (sugerowany obszar: Świątniki Górne, Siepraw, Mogilany, Jerzmanowice-Przegonia lub Sułkowice) usprawniającego gospodarowanie gruntami;

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Opracowanie metod oraz sposobów zagospodarowania biomasy pozyskanej w procesie przywracania gruntów rolnych do produkcji rolniczej; 3. Wykorzystanie wytworzonej energii do zasilania instalacji elektrycznej, grzewczej i c.w.u. w obiektach użyteczności publicznej (np. urzędy, szkoły, szpitale, budynki sportowo rekreacyjne) i gospodarstwach indywidualnych; 4. Analiza wydajności energetycznej poszczególnych typów biomasy uzyskanej w wyniku oczyszczania gruntów utraconych; 5. Poszukiwanie i zaproponowanie najefektywniejszej technologii przetwarzania pozyskanej biomasy (układy dedykowane, współspalanie etc.) w celach energetycznych z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych; 6. Prace nad utworzeniem bazy danych powiązanej z systemem zarządzania przestrzenią, swym zakresem obejmującej ewidencję powierzchni oraz stan władania gruntami rolnymi odłogowanymi oraz gruntami objętymi niekontrolowaną sukcesją lasów; 7. Wymiana doświadczeń i przykładów dobrych praktyk z podmiotami i regionami wykorzystującymi biomasę do lokalnych systemu produkcji energii (sugerowane obiekty: Agrobiogazownia w Kostkowicach, Biogazownia w Łanach Wielkich); 8. Organizacja spotkań na szczeblu lokalnym, promowanie inicjatywy odzyskiwania gruntów utraconych, prezentacja możliwości związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem biomasy. Przedstawienie przewidywanego efektu ekologicznego i ekonomicznego przedsięwzięcia; 9. Utworzenie systemu kooperacji rolników i podmiotów gospodarczych w celu pozyskiwania biomasy i produkcji energii; 10. Sukcesywne wdrażanie opracowanego podejścia systemowego na terenie Województwa Małopolskiego.
Komplementarność	<ul style="list-style-type: none"> • PS „Ochrona Środowiska”
Formuła realizacji	<p>Przedsięwzięcie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów.</p> <p>Zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego.</p>
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	2016-2020
Koordynator merytoryczny	podmiot gospodarczy
Partnerzy uczestniczący	<ul style="list-style-type: none"> • Administracja rządowa; • Samorząd Województwa Małopolskiego; • Jednostki Samorządu Terytorialnego; • Jednostki naukowe i badawcze; • Rolnicy, podmioty gospodarcze.
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	10 240 000 zł
Opis sposobu szacowania wartości całkowitej	W szacowanej wartości została uwzględniona budowa 1 obiektu lokalnej instalacji do produkcji energii oraz pozostałe koszty realizacji zakresu rzeczowego przedsięwzięcia: analizy naukowe, promocja w formie konferencji, wizyty studyjne.

Szacowany udział budżetu województwa	BRAK
Przewidywane źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 4 oś priorytetowa Regionalna Polityka Energetyczna, działanie 4.1 Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poddziałanie 4.1.1 Rozwój infrastruktury produkcji energii ze źródeł odnawialnych (wkład własny min. 40% podmiotów gospodarczych); • Budżety Jednostek Samorządu Terytorialnego; • Wkład podmiotów gospodarczych.

Przedsięwzięcie strategiczne

Przedsięwzięcie 2.6.3	Powołanie Stowarzyszenia pn. Instytut Rozwoju Obszarów Wiejskich (IROW)
Działanie 2.6	Wykorzystanie potencjału wytwórczego i przedsiębiorczości społeczności lokalnych
Priorytet 2	Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie idei samorządu regionalnego i lokalnego. 2. Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych. 3. Obrona wspólnych interesów województw i innych jednostek samorządu terytorialnego należących do Instytutu. 4. Podejmowanie działań zmierzających do gospodarczego i kulturalnego rozwoju obszarów wiejskich. 5. podejmowanie innych działań na rzecz rozwoju rolnictwa, obszarów wiejskich i ich mieszkańców.
Zakres rzeczowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Motywowanie specjalistów do stałej wymiany doświadczeń, prowadzenia badań zorientowanych na opracowanie unikatowych/innowacyjnych rozwiązań wpływających na rozwój obszarów wiejskich. 2. Popularyzowanie dokonań naukowych i badawczych dotyczących obszarów wiejskich, zachęcanie do ich praktycznego wykorzystania. 3. Utrzymywanie kontaktów i wymianę doświadczeń z instytucjami naukowymi, jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami o podobnym celu działania. 4. Inspirowanie i podejmowanie wspólnych inicjatyw mających wpływ na społeczno – gospodarczy rozwój obszarów wiejskich. 5. Opracowywanie i tworzenie programów, których wdrożenie przyczyni się do rozwoju obszarów wiejskich. 6. Popularyzowanie wiedzy z zakresu innowacyjnych rozwiązań wpływających na rozwój obszarów wiejskich. 7. Prowadzenie działalności promocyjnej i szkoleniowej o problematyce dotyczącej Instytutu i jego członków. 8. Współpracę z innymi organizacjami krajowymi i zagranicznymi o podobnym celu działania.
Komplementarność	<ul style="list-style-type: none"> • PS „Kapitał intelektualny i rynek pracy” • PS „Regionalna Strategia Innowacji”
Formuła realizacji	Przedsięwzięcie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów.

Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	2016
Koordynator merytoryczny	Samorząd Województwa Małopolskiego
Partnerzy uczestniczący	<ul style="list-style-type: none"> Jednostki Samorządu Terytorialnego; Organizacje krajowe i zagraniczne o podobnym celu działania.
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	100 000 zł
Opis sposobu szacowania wartości całkowitej	Składka członkowska
Szacowany udział budżetu województwa	100 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> Składki członkowskie, Spadki, darowizny, ofiarność publiczna, zapisy na rzecz Instytutu, Dochody z własnej działalności Instytutu oraz dochody z majątku Instytutu.

Działanie 2.7 Grupy producenckie i inne powiązania kooperacyjne

Wspólna organizacja zbytu owocuje zdecydowanym obniżeniem kosztów, umożliwia negocjowanie i w efekcie „kontraktową” sprzedaż całej wyprodukowanej masy towarowej przy relatywnie korzystnej cenie. Taki sposób komercjalizacji produkcji generuje realny wzrost zysku także poprzez przejęcie części marży hurtowej. Wreszcie wspólna planowa organizacja produkcji i zbytu umożliwia rynkową identyfikację grupy jako producenta określonego asortymentu, zatem pomaga zbudować system trwałych powiązań kooperacyjnych. Poza grupami producentów, przykładem korzystnej kooperacji, są np. spółdzielnie, które mogą być tworzone zarówno przez producentów jak i konsumentów żywności. Aby wesprzeć wszelkie formy nawiązywania współpracy pomiędzy rolnikami jak również konsumentami, należy powziąć działania mające na celu m.in.:

- wsparcie wdrażania innowacyjnych technologii upraw i hodowli dostosowanych do specyfiki regionu,
- uruchomienie nowych form doradztwa rolniczego- inicjowanie przez doradców rozwiązań służących rolnikom i grupom producentów, polegających na opracowaniu biznesplanów, przygotowaniu dokumentów o charakterze prawnym, pomocy w poszukiwaniu źródeł finansowania
- umożliwienie funkcjonowania drobnym producentom na rynku ponadlokalnym poprzez rozwinięcie zdolności kooperacyjnych.

Działanie 2.8 Małopolskie gospodarstwa wielofunkcyjne

Jednym z istotnych atutów Małopolski są jej mieszkańcy, znani ze swojej pracowitości, samodzielności, pomysłowości i gospodarności. Ma to szczególne znaczenie w kontekście uzyskiwania alternatywnych źródeł dochodów małych gospodarstw rolnych. Za takie źródła dochodu, uznaje się wszelkie działania odmienne od tradycyjnych form gospodarowania, podejmowane celem poprawy sytuacji ekonomicznej i pozycji rynkowej. Powyższe działanie realizowane będzie zatem poprzez m.in.:

- promocję funkcji środowiskowych i walorów ekologicznych tradycyjnych form gospodarowania,

- poprawę jakości życia na obszarach wiejskich poprzez rozwój inicjatyw związanych z polityką senioralną i opieką społeczną (utworzenie gospodarstw opiekuńczych w każdym powiecie),
- wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstania nowych miejsc pracy, np. poprzez utworzenie gospodarstw edukacyjnych w każdym powiecie,
- wsparcie inicjatyw wynikających z lokalnych strategii rozwoju, w tym np. organizacja konkursu na najpiękniejszą wieś w Małopolsce.
- podtrzymanie i rozwój gospodarstw o niskim poziomie uczestnictwa w rynku oraz prowadzących niszową produkcję rolną m.in. w oparciu o stworzony bank genów (przedsięwzięcie 2.6.1).

Działanie 2.9 Gospodarcze wykorzystanie potencjału rolniczego i przyrodniczego w Karpatach

Współcześnie owce, choć ich hodowla uległa znacznemu ograniczeniu, nadal są ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego, dostarczającym cennych wyrobów nie tylko na użytek własnego gospodarstwa i rodziny, ale także na sprzedaż. Sery – z których większość, jak oszczyпки, żentyca, bryndza i bundz wpisane zostały na Listę Produktów Tradycyjnych – a także, odznaczająca się szczególnymi walorami odżywczymi jagnięcina i redykołka są cenionymi i poszukiwanymi produktami regionalnymi. Podobnie wyroby ze skóry i wełny, w znacznej części przeznaczone dla turystów poszukujących wyrobów regionalnych, zarówno użytkowych, jak i o charakterze pamiątkarskim. Wypas kulturowy uznaje się obecnie za aktywny czynnik kreowania nowych miejsc pracy w tradycyjnych dotąd zawodach i turystyce, a także kierunek rozwoju produktów regionalnych i usług opartych na znanych od setek lat technikach i technologiach związanych z gospodarką pasterską i specyficzną funkcją przeżuwaczy (naturalne kosiarki). Utrzymanie wypasu kulturowego jawi się zatem, jako niezbędny czynnik zachowania materialnego dziedzictwa regionów górskich, a przede wszystkim tradycyjnych budowli pasterskich i polaniarskich, niegdyś powszechnie występujących w krajobrazie, a zagrożonych brakiem wykorzystania i inwestycji związanych z ich utrzymaniem.

Przedsięwzięcie strategiczne

Przedsięwzięcie 2.9.1	Utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej
Działanie 2.9	Gospodarcze wykorzystanie potencjału rolniczego i przyrodniczego w Karpatach
Priorytet 2	Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przywrócenie i pielęgnacja walorów krajobrazowych terenów górskich i podgórskich. 2. Popularyzacja produktów pochodzenia zwierzęcego wysokiej jakości. 3. Zachowanie cennych przyrodniczo ekosystemów i wysokich walorów bioróżnorodności Karpat, naturalnych i półnaturalnych łąk i pastwisk.
Zakres rzeczowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania rekultywacyjne wybranych użytków zielonych; 2. Tworzenie infrastruktury pasterskiej oraz informacyjno-turystycznej; 3. Działania promujące tradycyjne formy gospodarowania na terenach górskich.
Komplementarność	<p>PS „ Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego”</p> <p>PS „ Ochrona środowiska”</p>
Formuła realizacji	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	2016-2019
Koordynator merytoryczny	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego
Partnerzy uczestniczący	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Województwa Małopolskiego; • Organizacje pozarządowe (związki hodowców zwierząt, organizacje związane z terenami góorskimi); • Instytucje branżowe.
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	7 200 000 zł
Opis sposobu szacowania wartości całkowitej	Szacowana wartość całkowita obejmuje utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej
Szacowany udział budżetu województwa	1 080 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 6 Oś Priorytetowa Dziedzictwo Regionalne, Działanie 6.2. Ochrona Różnorodności Biologicznej; • Budżet województwa małopolskiego;

6. PLANFINANSOWY

Priorytet / przedsięwzięcie	Lata realizacji	Całkowita wartość wskazana w PS [w tys. zł]	RPO WM 2014-2020			KPO		Inne programy europejskie		Razem środki europejskie	Budżet województwa	Inne źródła	
			kwota dofinansowania	Numer działania	Numer poddziałania	kwota dofinansowania	Nazwa KPO, numer i nazwa osi priorytetowej	Kwota dofinansowania	Nazwa programu, numer i nazwa osi priorytetowej			Kwota	Nazwa źródła
Priorytet 1 Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich		307 394	16 060			239 719		0		255 779	3 334	48 281	
1.1.1 Uporządkowanie przestrzeni wiejskiej poprzez rozwój i odnowę wsi i inne innowacyjne formy zagospodarowania przestrzeni wiejskiej	2016-2020	157 000				157 000	PROW 2014-2020, M04 Inwestycje w środki trwałe, 4.3 Scalanie gruntów			157 000	0		
1.1.2 Wspieranie modernizacji obszarów wiejskich poprzez rozwój i odnowę wsi	2016-2020	130 000				82 719	PROW 2014-2020, M07 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich			82 719	0	47 281	Jednostki Samorządu Terytorialnego
1.2.1 Powszechne retencjonowanie wody na obszarach wiejskich	2016-2020	20 394	16 060	5.1, 6.2	5.1.1					16 060	3 334	1 000	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie
Priorytet 2 Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich		51 506	12 264			23 989		250		36 503	2 896	12 107	
2.6.1 Lokalny system żywności o wysokiej jakości	2016-2020	33 966				23 989	PROW 2014-2020, M07 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, M19 - Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	250	KSOW	24 239	1 716	8 011	Jednostki Samorządu Terytorialnego
2.6.2 Przeciwdziałanie utracie gruntów rolnych i odłogom	2016-2020	10 240	6 144	4.1	4.1.1					6 144		4 096	podmioty gospodarcze, Jednostki Samorządu Terytorialnego
2.6.3 Powołanie Stowarzyszenia pn. Instytut Rozwoju Obszarów Wiejskich (IROW)	2016	100								0	100		
2.9.1 Utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej	2016-2019	7 200	6 120	6.2						6 120	1 080		
OGÓŁEM PRIORYTETY 1-2		358 900	28 324			263 708		250		292 282	6 230	60 388	

7. SYSTEM WDRAŻANIA

Poniższe zestawienie zawiera wykaz przedsięwzięć strategicznych, zidentyfikowanych i uzgodnionych w ramach prac nad programem strategicznym.⁵

Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Koordynator merytoryczny	Partnerzy
Przedsięwzięcie 1.1.1			
Uporządkowanie przestrzeni wiejskiej poprzez scalanie i wymianę gruntów i inne innowacyjne formy zagospodarowania przestrzeni wiejskiej	2016-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Województwa Małopolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Administracja rządowa; • Jednostki Samorządu Terytorialnego.
Przedsięwzięcie 1.1.2			
Wspieranie modernizacji obszarów wiejskich poprzez rozwój i odnowę wsi	2016-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Województwa Małopolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne Grupy Działania; • Jednostki Samorządu Terytorialnego.
Przedsięwzięcie 1.2.1			
Powszechne retencjonowanie wody na obszarach wiejskich	2016-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy obszarów wiejskich, rolnicy; • Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego; • Jednostki Samorządu Terytorialnego; • Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.

⁵ Wykaz przedsięwzięć strategicznych uwzględniony w programie stanowił przedmiot konsultacji społecznych, w tym konsultacji z udziałem podmiotów wskazanych jako operatorzy (koordynatorzy) oraz partnerzy w realizacji danego przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcie 2.6.1			
Lokalny system żywności o wysokiej jakości	2016-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Fundacja Partnerstwo dla Środowiska; • Stacja Doświadczalna Centralnego Ośrodka Badań Odmian Roślin Uprawnych w Węgrzcach; • Zakład Doświadczalny Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Grodkowicach; 	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Województwa Małopolskiego; • Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach; • Uniwersytet Rolniczy w Krakowie; • Małopolskie Centrum Biotechnologii UJ; • Lokalne Grupy Działania; • Lokalni przedsiębiorcy; • Organizacje i przedsiębiorstwa branżowe.
Przedsięwzięcie 2.6.2			
Przeciwdziałanie utracie gruntów i odłogom	2016-2020	<ul style="list-style-type: none"> • podmiot gospodarczy 	<ul style="list-style-type: none"> • Administracja rządowa; • Samorząd Województwa Małopolskiego; • Jednostki Samorządu Terytorialnego; • Jednostki naukowe i badawcze; • Rolnicy; • Podmioty gospodarcze.

Przedsięwzięcie 2.6.3			
Powołanie Stowarzyszenia pn. Instytut Rozwoju Obszarów Wiejskich (IROW)	2016	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Województwa Małopolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki Samorządu Terytorialnego; • Organizacje krajowe i zagraniczne o podobnym celu działania.
Przedsięwzięcie 2.9.1			
Utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej	2016-2019	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Województwa Małopolskiego; • Jednostki Samorządu Terytorialnego; • Organizacje pozarządowe (organizacje hodowców zwierząt, organizacje związane z terenami górskimi); • Instytucje branżowe.

8. SYSTEM MONITOROWANIA PROGRAMU STRATEGICZNEGO

System przygotowywania, aktualizacji i monitorowania programów strategicznych opisany został szczegółowo w dokumencie Plan Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, który stanowi załącznik do Uchwały nr 1122/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 sierpnia 2015 roku.

System monitorowania programu strategicznego będzie przebiegał dwutorowo, poprzez:

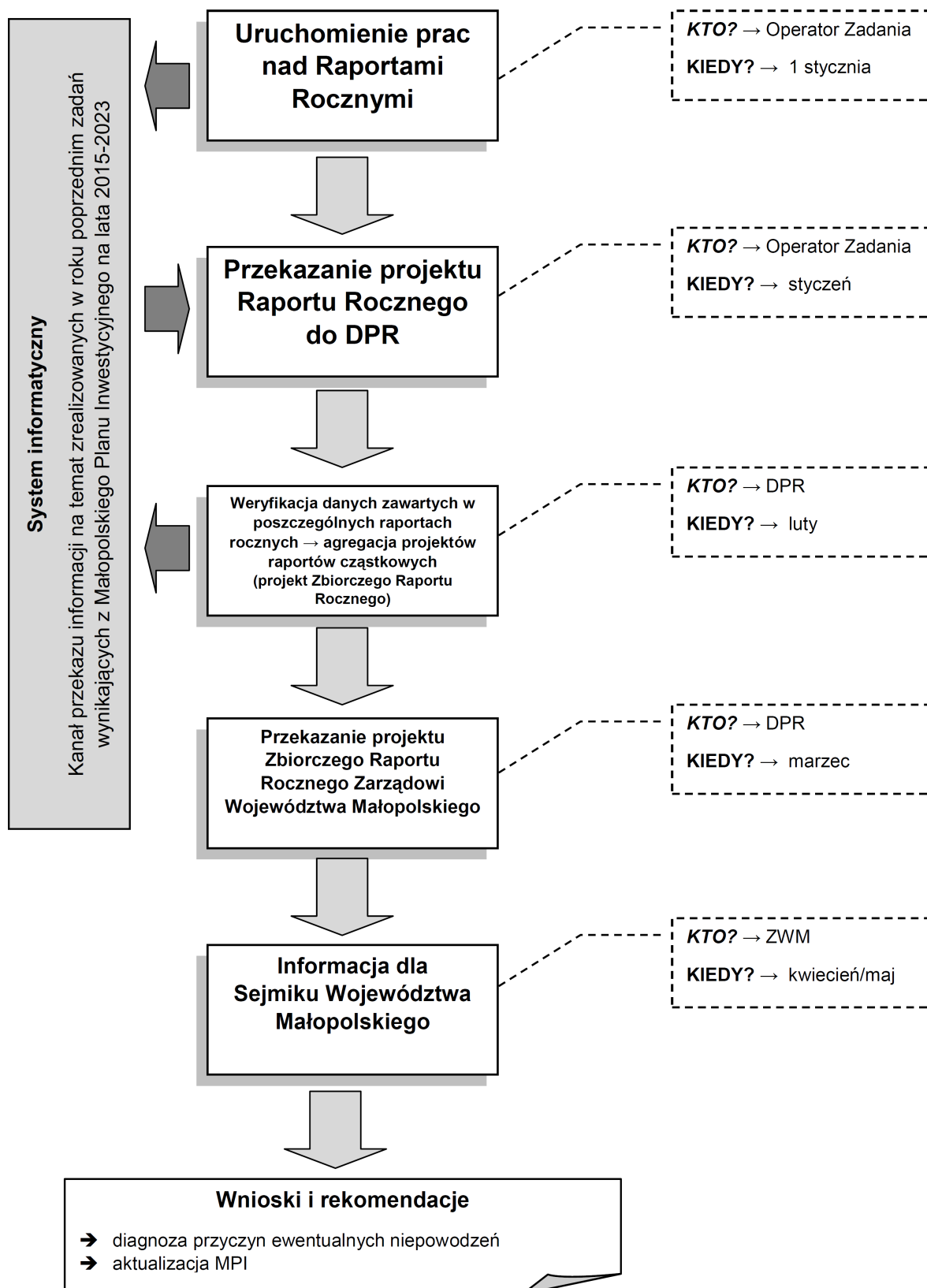
- 1) roczne monitorowanie przedsięwzięć programu, ujętych w Małopolskim Planie Inwestycyjnym na lata 2015 – 2023;
- 2) okresową ocenę realizacji działań SRWM przeprowadzaną w cyklu trzyletnim, w formie raportu, którego elementem będą cząstkowe raporty z realizacji poszczególnych programów strategicznych z wykorzystaniem danych pochodzących z systemu informatycznego uzupełnione o informacje zebrane w formie dedykowanych badań ewaluacyjnych.

Za przeprowadzenie procesu monitorowania programu strategicznego odpowiedzialny jest Operator Zadania, tj. właściwy merytorycznie Departament UMWM/Jednostka WM, odpowiedzialne za przygotowanie i realizację programu.

W cyklu rocznym monitorowane będą przedsięwzięcia wynikające z programu strategicznego i ujęte w Małopolskim Planie Inwestycyjnym na lata 2015 – 2023. Monitoring realizacji przedsięwzięć zapisanych w tym dokumencie prowadzony będzie w oparciu o analizę tzw. „kroków milowych” (harmonogramów), reprezentujących kluczowe etapy realizacji poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych. Poprzez oparcie rocznych raportów na analizie postępów w realizacji strategicznych dla rozwoju Małopolski zadań, uzyskana zostanie informacja o wkładzie działań podejmowanych przez Samorząd Województwa Małopolskiego w osiąganie celów SRWM. Efektem procesu rocznego monitorowania będzie raport przekazywany do końca I kwartału Zarządowi WM, a następnie Sejmikowi WM.

Coroczny, powtarzalny charakter procesu, ściśle powiązany będzie ze sprawozdawczością budżetową, a monitorowanie postępów we wdrażaniu zadań inwestycyjnych stworzy warunki do ukierunkowania procesów decyzyjnych i korygowania ścieżki postępowania w przypadku każdego z przedsięwzięć, jak i w bieżącej realizacji celów opisanych w SRWM i programie strategicznym, przy uwzględnieniu stanu realizacji poszczególnych zadań wraz z identyfikacją bieżących problemów i ryzyk.

Rysunek 1. Roczne monitorowanie i ocena realizacji zadań wynikających z Małopolskiego Planu Inwestycyjnego na lata 2015-2023



Źródło: Plan Zarządzania SRWM 2011-2020 [Załącznik do Uchwały nr 1122/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 sierpnia 2015 r.]

Okresowa ocena realizacji Działań SRWM przeprowadzana jest w cyklu trzyletnim, zaś jej produktem są strategiczne raporty ewaluacyjne przygotowywane w latach: 2014, 2017 i 2020. Elementem raportu okresowego będą również cząstkowe raporty z realizacji poszczególnych programów strategicznych w perspektywie trzyletniej (przygotowywane z wykorzystaniem danych pochodzących z systemu informatycznego). Operacyjny, trzyletni charakter procesu stworzy warunki do ukierunkowania procesów decyzyjnych i korygowania ścieżki postępowania w realizacji SRWM i programu strategicznego.

Strategiczny raport okresowy o rozwoju województwa w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym zawierał będzie informacje na temat postępów w realizacji programu strategicznego. W jego opracowaniu wykorzystywane będą roczne raporty o realizacji zadań wynikających z Małopolskiego Planu Inwestycyjnego na lata 2015 – 2023, cząstkowe raporty okresowe zawierające sprawozdanie o realizacji w minionych trzech latach przedsięwzięć wynikających z programu strategicznego, wyniki badań i analiz przygotowywanych przez Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego oraz ewentualne cząstkowe opracowania przekazane przez właściwe merytorycznie Departamenty UMWM / Jednostki WM.

Wyniki okresowej oceny realizacji Działań SRWM stanowiąc będą podstawą do ewentualnej decyzji o aktualizacji strategii rozwoju województwa, programów strategicznych oraz Małopolskiego Planu Inwestycyjnego na lata 2015-2023.

Monitoring realizacji SRWM nie będzie ograniczał się wyłącznie do aktywności Samorządu Województwa Małopolskiego, ale również będzie uwzględniał działania podejmowane przez pozostałe podmioty działające w przestrzeni regionalnej. Dlatego też raporty okresowe będą zawierały dwojakiego rodzaju informacje:

1) informacja (w formie raportu) o aktywności podejmowanych przez Samorząd Województwa oraz jednostki mu podległe w realizację celów SRWM, których zasadniczą częścią będzie w szczególności sprawozdanie z realizacji programów strategicznych (w tym zwłaszcza zadań wynikających z MPI) w horyzoncie trzech lat, przygotowywane z wykorzystaniem danych pochodzących z systemu informatycznego;

2) ocena działalności podejmowanej przez podmioty niezależne od administracji regionalnej na rzecz realizacji celów SRWM (oparta o wyniki badań i analiz w tym zakresie).

Całość procesu koordynowana będzie przez Departament Polityki Regionalnej, działający za pomocą powołanego przez Marszałka Województwa Małopolskiego, Zespołu zadaniowego ds. planowania, realizacji, monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

MONITOROWANIE REZULTATÓW ZAŁOŻEŃ PROGRAMU STRATEGICZNEGO:

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość początkowa	Wartość pośrednia/docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło
1. Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich	zmniejszenie liczby działek na obszarze objętym scaleniami	% zmniejszenia liczby działek	0	nie mniej niż 20 %	nie mniej niż 20%	Departament Rolnictwa i Geodezji UMWM
2. Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich	Powierzchnia gruntów ornych	ha	308 397 ha (2014 r.)	nie mniej niż 308 397 ha	-	Główny Urząd Statystyczny/Bank Danych Lokalnych
	Powierzchnia trwałych użytków zielonych	ha	206 706 ha (2014 r.)	nie mniej niż 206 706 ha	-	Główny Urząd Statystyczny/Bank Danych Lokalnych

Wskaźniki produktu

Przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość początkowa	Wartość pośrednia/docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło
Priorytet 1 Wdrażanie instrumentów planistycznych i regulacyjnych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich						
1.1.1 Uporządkowanie przestrzeni wiejskiej poprzez scalanie i wymianę gruntów i inne innowacyjne formy zagospodarowania przestrzeni wiejskiej	Powierzchnia obiektów objętych postępowaniem scaleniowym	ha	1 216 (w 2006 r.)	7 300 ha	7 300 ha*	Departament Rolnictwa i Geodezji UMWM
	Powierzchnia obiektów objętych scaleniami infrastrukturalnymi – etap prac geodezyjnych	ha	0	7 900	7 900 ha*	Departament Rolnictwa i Geodezji UMWM
1.1.2 Wspieranie modernizacji obszarów wiejskich poprzez rozwój i odnowę wsi	Liczba zrealizowanych projektów w ramach działania na obiektach objętych postępowaniem scaleniowym	sztuka	0	2	2	Departament Zarządzania Programami Operacyjnymi UMWM
1.2.1 Powszechne retencjonowanie wody na obszarach wiejskich	Wykonana renaturyzacja cieków naturalnych	km	0	11	11	Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie

Priorytet 2 Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich						
2.6.1 Lokalny system żywności o wysokiej jakości	Liczba inkubatorów przetwórstwa lokalnego	Sztuka	1 (2015 r.)	30	39	Fundacja Partnerstwo dla Środowiska
	Liczba zarejestrowanych przedsiębiorców w Sieci Dziedzictwa Kulinarne Małopolska	Osoba/podmiot	0	70		Departament Rolnictwa i Geodezji UMWM
2.6.2 Przeciwdziałanie utracie gruntów rolnych i odłogom	Liczba wybudowanych instalacji do produkcji energii elektrycznej i ciepłej z biomasy pochodzenia leśnego, roślinnego i zwierzęcego	sztuka	0	1	1	Departament Zarządzania Programami Operacyjnymi UMWM
2.6.3 Powołanie Stowarzyszenia pn. Instytut Rozwoju Obszarów Wiejskich (IROW)	Liczba utworzonych IROW	sztuka	0	1	1	Departament Rolnictwa i Geodezji UMWM
2.9.1 Utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej	Powierzchnia wypasanych polan i hal	ha	0	2 000 ha	3 000 ha	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego

*liczba ha może ulec zmianie w przypadku zwiększenia kwoty na scalenia

9. PODSUMOWANIE OCENY EX-ANTE

Przedmiotem oceny ramowej ex-ante projektu programu strategicznego „Obszary Wiejskie” była analiza jego poprawności i trafności oraz spójności wewnętrznej w ramach obranego kierunku działań przedsięwzięć wpisujących się w cel główny i priorytety planowanych interwencji. Ewaluacja obejmowała również analizę zjawiska demarkacji wobec pozostałych, projektowanych programów strategii rozwoju regionu. Materiał oceny ex-ante został opracowany w odniesieniu do przepisów aktów prawnych mówiących o zasadach prowadzenia polityki rozwoju⁶ i samorządu województwa⁷ oraz Planu Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Analizowana treść dokumentu została oceniona pozytywnie. Stwierdzono, że charakteryzuje się on różnorodnością merytoryczną, wysoką trafnością oraz spójnością zdiagnozowanych wyzwań i potrzeb regionu Małopolski, które konsekwentnie przekładają się na projektowane interwencje działań. Tym samym zaprojektowana teoria zmiany i jej stopień skuteczności oddziaływania w przedsięwzięciach, ma prawdopodobieństwo wystąpienia.

Wyniki oceny odzwierciedlają spójność wewnętrzną projektowanego programu strategicznego, pod względem:

- *logiki interwencji* - zaproponowana logika interwencji umożliwi realizację założonych celów priorytetów działania;
- *zaprojektowanej teorii zmian* - wykazywana jest tendencja do osiągania pozytywnej zmiany, która realizuje zdiagnozowaną potrzebę społeczno-ekonomiczną;
- *wykonalności planowanej realizacji* - proponowana strategia interwencji wskazuje na prawdopodobieństwo efektywności, tym samym skuteczności realizowanych inicjatyw;
- *konsekwencji projektowanego układu priorytet - działanie - przedsięwzięcie* oraz potwierdza tym samym możliwość realizacji zakładanych celów i adekwatności wpisania danych przedsięwzięć, realizujących działania określonych priorytetów.

W ramach przedmiotowej oceny dokonano następującej analizy poprawności i trafności opisu projektu programu strategicznego:

1. Ocena diagnozy sytuacji

Przedłożona w projekcie programu diagnoza stanu regionu Małopolski naświetla uwarunkowania przemian gospodarczych i możliwości rozwoju obszarów wiejskich. Jest to rzeczowa analiza argumentująca potrzeby wzmocnienia działań przystosowujących rolnictwo i wieś do dynamicznych przemian gospodarczych. Analiza grupuje najważniejsze identyfikowane obszary wsparcia, ukierunkowujące strategie planowanych interwencji. Uzasadnienie bazuje na wspieraniu aspektów, które stanowią mocne strony rolnictwa ze względu na stosunkowo krótkookresową strategię działań dla gospodarowania obszarami wiejskimi (2013-2020). Diagnoza odnosi się do stanów z przeszłości uwzględniając tym samym trendy przemian występujących zjawisk. Analizę opracowano również ze względu na zróżnicowanie regionalne terytorium Małopolski. Wszelkie te przesłanki potwierdzają poprawność i trafność opisu podjętej diagnozy stanu obszarów wiejskich.

2. Ocena analizy strategicznej

⁶ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006 r. nt 227 poz. 1658 z późn zm.)

⁷ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001r. nr 142, poz. 1590 z późn. Zm.)

Zaprezentowany przegląd możliwości regionu Małopolski w zakresie wykazywanej różnorodności kwalifikacji regionów wiejskich i doświadczeń ich wykorzystywania wraz z wewnętrznymi ograniczeniami i zewnętrznymi uwarunkowaniami, jest czytelny i przejrzysty. Wykaz pozytywnych i negatywnych tendencji i zidentyfikowanych czynników obszarów wiejskich został zaprezentowany metodą SWOT.

Czytelne i spójne jest wprowadzenie określające kryteria rozróżnienia obszarów metody analizy strategicznej – wewnętrzne (mocne i słabe strony) i zewnętrzne (szanse i zagrożenia) bądź zależne (mocne i słabe strony) i niezależne (szanse i zagrożenia). Poszczególne czynniki zostały zaprezentowane w spójności logicznej.

Jest czytelna analiza wzajemnych powiązań określenia wskaźników stopnia oddziaływania pod względem:

- istotności dla wzmocnienia zrównoważonego rozwoju obszarów rolnictwa i potrzeb środowiska przyrodniczego obszarów wiejskich (np. atut który może zminimalizować zagrożenie),
- istotności dla prawdopodobieństwa ograniczania możliwości rozwoju (słabe strony wymagające działań minimalizujących oddziaływanie czynnika).

Zaprezentowane czynniki powiązane są istotnie z prezentowanymi kierunkami przedsięwzięć proponowanych strategii, a ich analiza wzmocniona jest podsumowaniem charakterystycznych zjawisk wytyczających sposób realizacji programu. Opis analizy strategicznej oceniany jest za poprawny i trafnie zdefiniowany.

3. Ocena celu głównego

Zaprezentowany opis celu głównego jest poprawnie i trafnie sformułowany, gdyż zawierają się w nim wszystkie cele, które wpisane są w podporządkowane mu priorytety projektowanych działań

4. Ocena priorytetów

Generalnie zaprezentowane opisy priorytetów są trafnie sformułowane:

- określany jest w nich cel planowanych inicjatyw, który wpisuje się w zdiagnozowane zapotrzebowanie terenów wiejskich regionu,
- zaprezentowane realizacje w opisie Priorytetu 1. są odpowiedzią na zdiagnozowane zapotrzebowanie obszarów wiejskich.

5. Ocena działań

Generalnie zaprezentowane opisy działań są poprawnie i trafnie projektowane:

- wpisują się w kontekst adekwatnego priorytetu,
- prezentowane realizacje w ramach działań są odpowiedzią na zdiagnozowane zapotrzebowanie ekonomiczne w obszarach wiejskich,
- zawierają tym samym plan inicjatyw do osiągnięcia.

6. Ocena przedsięwzięć strategicznych

Generalnie zaprezentowane opisy przedsięwzięć są poprawnie i trafnie zaprojektowane:

- zawierają wymagane elementy opisu,
- zawierają adekwatne treści,
- prezentują przebieg proponowanej inicjatywy na etapie projektowania, wdrażania, finansowania.

Za problematyczne w projekcie programu uznano nieprecyzyjne zdefiniowanie wskaźników osiągnięć i nieczytelne określenie metody ich szacowania. Wszelkie uwagi oraz braki wykazane podczas oceny zostały w opracowaniu uzupełnione.

10. PODSUMOWANIE OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

1. Podstawa prawna

Zakres niniejszego podsumowania określa art. 55, ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.).

2. Uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych

Niniejszy Program Strategiczny Obszary Wiejskie, precyzuje najważniejsze działania zapisane w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Stworzony został w celu koordynacji i realizacji wsparcia, kierowanego w ramach poszczególnych polityk obszarów wiejskich, w zakresie zintegrowania lokalnych społeczności. Koncentruje się on na dziedzinach i zagadnieniach, w których istnieje możliwość rzeczywistego oddziaływania samorządu województwa małopolskiego na przebieg procesów gospodarczych i społecznych.

Specyfika i ogólne zapisy Programu Strategicznego, nie dają możliwości sformułowania rozwiązań alternatywnych.

3. Informacje o zakresie i sposobie uwzględnienia uwag i wniosków

3.1 Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- I. Cel, priorytety, działania i przedsięwzięcia strategiczne projektu Programu nie kolidują z polityką ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, natomiast w znacznej części mogą sprzyjać jej wdrażaniu w pośredni lub bezpośredni sposób.
 - II. Ustalenia omawianego Programu nie generują negatywnego oddziaływania na środowisko; przewidywany wpływ jest w przeważającej części korzystny.
 - III. Wariantem ewidentnie niekorzystnym dla środowiska byłoby odstępianie od realizacji Programu. Byłoby to utracenie szansy na kreowanie sektorowej polityki Województwa Małopolskiego w sposób sprzyjający realizacji strategicznych celów ochrony środowiska.
 - IV. Istnieje możliwość zastosowania rozwiązań, dzięki którym realizacja Programu przyczyni się do wdrażania polityki zrównoważonego rozwoju i zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony środowiska na etapie realizacji ustaleń Programu. W związku z powyższym proponuje się następujące rozwiązania:
 1. Wprowadzenie do Programu zapisów zapewniających wysoki poziom ochrony wód i przyrody przy działaniach z zakresu gospodarki wodnej.
 2. Wprowadzenie do Programu zapisów dotyczących przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym (chodzi o zapisy mówiące wprost o ochronie klimatu i adaptacji do zmian klimatycznych).
3. Stosowanie zielonych zamówień publicznych:
- na etapie opracowywania Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 zasadnym będzie zamieszczenie w nim zapisu mówiącego o tym, że przy realizacji dofinansowanych projektów powinny być stosowane, tam gdzie to możliwe, zielone zamówienia publiczne.
4. Ustanowienie ekologicznych kryteriów wyboru projektów (chodzi tu o projekty, które będą stanowiły wyraz realizacji ustaleń Programu).

5. Wprowadzenie do Programu (np. do rozdziału 4 lub 7) klauzuli mówiącej o tym, że projekty realizowane w ramach Programu muszą być zgodne z przepisami o ochronie środowiska (przykładowo: „Projekty, które będą stanowiły wyraz realizacji niniejszego Programu, muszą być zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami krajowymi i wspólnotowymi o ochronie środowiska”).

6. Uwzględnienie w systemie monitorowania Programu wskaźnika produktu: „ilość projektów wzmacniających realizację polityki ochrony środowiska”.

Z uwagi na fakt, że omawiany Program jest równorzędny do Programu Strategicznego Ochrona Środowiska, w którym określono system monitorowania polityki Województwa na stan środowiska, stwierdzono iż nie ma potrzeby tworzenia dodatkowego rozbudowanego systemu monitorowania środowiskowych aspektów związanych z wdrażaniem analizowanego Programu.

3.2 Opinie właściwych organów

Projekt Programu Strategicznego Obszary Wiejskie wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko, zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.), został zaopiniowany przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) oraz Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (MPWIS). Wynikiem procesu opiniowania było uzyskanie pozytywnej opinii od: MPWIS bez konieczności wprowadzania zmian do dokumentu oraz RDOŚ pod warunkiem uwzględnienia przekazanych uwag. W zakresie, w jakim było to możliwe i celowe, uwagi RDOŚ zostały uwzględnione w projekcie Programu Strategicznego.

3.3 Zgłoszone uwagi i wnioski w trakcie konsultacji społecznych

Proces konsultacji społecznych prowadzony był w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr. 199, poz. 1227, z późn. zm.). w okresie konsultacji społecznych tj. od dnia 30 października do 28 listopada 2013 roku, projekt Programu Strategicznego Obszary Wiejskie wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko, dostępny był na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego www.malopolskie.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

W wyniku konsultacji zgłoszono kilkanaście uwag. Większość z nich dotyczyła uzupełnienia i modyfikacji założeń przyjętych w przedsięwzięciach strategicznych.

3.4 Wyniki postępowania transgranicznego

Program Strategiczny Obszary Wiejskie nie będzie generował negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko. W związku z brakiem odniesień do lokalizacji poszczególnych przedsięwzięć strategicznych, nie zachodzi potrzeba przeprowadzania transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wszystkie proponowane w Programie działania dotyczą jedynie obszaru Małopolski.

3.5 Monitoring skutków realizacji dokumentu

Monitorowanie Programu Strategicznego odbywać się będzie w zakresie jego rzeczowej i finansowej realizacji, w oparciu o przyjęte wskaźniki.

Do każdego przedsięwzięcia strategicznego, przypisano od 1 do 3 wskaźników, które ukazują w sposób mierzalny, stopień ich realizacji.

Elektroniczny system monitorowania postępów w osiągnięciu wskaźników umożliwił będzie kontrolę postępu wdrażanych przedsięwzięć. Konstrukcja systemu zapewni będzie bieżący dostęp do informacji o danych monitoringowych.

11. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Program strategiczny Obszary Wiejskie jest emanacją wiedzy, poglądów i opinii wszystkich środowisk związanych z funkcjonowaniem obszarów wiejskich. Wspomniane wyżej stanowiska zostały zebrane i udokumentowane w ciągu ubiegłych lat pracy Departamentu Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego podczas udziału pracowników w różnorodnych przedsięwzięciach o tematyce dotyczącej szeroko pojętego rozwoju oraz aktualnej problematyki obszarów wiejskich.

W trakcie procesu konsultacji społecznych przeprowadzonych w okresie 3 lipca - 21 września 2012 r., 4 kwietnia – 10 maja 2013 r., konsultacji w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w dniach 30 października – 28 listopada 2013 r. oraz w wyniku współpracy Departamentu Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego z ekspertami z instytucji okołorolniczych wpłynęło łącznie 45 projektów realizacji przedsięwzięć powiązanych z tematyką obszarów wiejskich. Z tej puli uwzględniono w Programie Strategicznym lub uzupełniono w jego treści ok. 27 uwag podmiotów zewnętrznych.

W wyniku spotkań z przedstawicielami środowiska rolników, instytucji okołorolniczych, organizacji pozarządowych pracujących w obszarze rolnictwa oraz uczelni wyższych projekt programu strategicznego został wzbogacony o szereg propozycji stanowiących projekty będące realizacją jego zapisów. Liczba oraz treść większości zgłoszonych uwag wskazuje, iż zapisy programu strategicznego cieszą się zainteresowaniem społecznym oraz znajdują odzwierciedlenie w proponowanych w trybie konsultacji społecznych projektach działań.

Program strategiczny Obszary Wiejskie teksty merytoryczne czerpie z innych dokumentów sektorowych wytyczających innowacyjne trendy zachodzące w podejściu do tematyki szeroko pojętych obszarów wiejskich.

KOMUNIKAT
Zarządu Województwa Małopolskiego
w sprawie przyjęcia Programu Strategicznego
Obszary Wiejskie

Na podstawie art. 19 ust. 8 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 383) Zarząd Województwa Małopolskiego informuje o podjęciu uchwały Nr Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 2016 roku w sprawie przyjęcia Programu Strategicznego Obszary Wiejskie.

Program Strategiczny Obszary Wiejskie obejmuje lata 2016-2020.

Treść Programu Strategicznego Obszary Wiejskie zamieszczona jest na stronie internetowej:

<http://www.malopolska.pl/strony-podglad/870efc9991f0edbbf66df905ad8e13b4>